Sayı 3 (279)
Mart 2018
Yıl XXVI

ISSN: 1312-9872

Yayın Sahibi
BULGARİSTAN MÜSLÜMANLARI BAŞMÜFTÜLÜĞÜ

Yayın Türü
Aylık, süreli

Yayın Kurulu
Vedat S. Ahmed
Cemal Hatip
Doç. İbrahim Yalımov
Dr. İsmail Cambazov
Dr. Kadir Muhammed
Murad Boşnak
Muhammed Kamber

Dizgi ve Tasarım
Salih M. Şabanov

Adres
Sofya 1000
ul. „Bratya Miladinovi" 27
Müslümanlar Dergisi
tel.: 02/981 60 01

Temsilcilikler
Bölge Müftülükleri
Cami Encümenlikleri

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Baskı
Sky Print

Abone ücretleri
Yıllık: 24,00 lv.
Altı aylık: 12,00 lv.

KERAMET AHLÂKÎ OLGUNLUKTADIR

İnsanı yoktan var edip elest bezminde varlığından haberdâr eden Allah Teâlâ, onu birbirinden üstün özellikler ve güzelliklerle donatmıştır. Bir kısmı fiilen/reel, diğer kısmı da bilkuvve/potansiyel anlamda taşınan bu vasıfların manevî olanlarının ortak adını takvâ olarak isimlendirebiliriz. Takvâ ise çok muhtasar bir ifade ile Allah'ın koymuş olduğu ilkeler doğrultusunda pişip olgunlaşan nefsin sahip olduğu sorumluluk, hassâsiyet ve ince ayardır. Ancak insan yaratılırken kendisine bazı olumsuz özellikler de potansiyel olarak yüklenmiştir. Bunlar, Allah'ın ilkeleri doğrultusunda çizilen ve müstakîm olan yoldan insanın ayrılmasıyla fiilen görülmeye başlanmaktadır. Bunlara işaret eden ***"Sonra da ona kötülüğe eğilimini ve takvâsını ilhâm edene yemîn olsun!"*** (eş-Şems, 91/8) âyet-i kerimesi bu bakımdan çok anlamlıdır!

Takvânın meyvesi olarak niteleyebileceğimiz ahlâkın tabiî/fıtrî olup olmadığını, değişip değişmediğini ulemâmız çok tartışmış, lehte ve aleyhte görüşler serdetmişlerdir. Bu konuya hiç girmeksizin insan ahlâkının tekâmül ettiğini ifade etmeliyiz. Bu da bizlere her dâim ahlâkımızı iyileştirme yönünde sorumluluk yüklemektedir. Allah, yarattıkları arasında en üstün olma kapasitesine sahip olan insandan bu sorumluluğunun bilnciyle devamlı bir gelişim içerisinde olmasını istemektedir. Çünkü ahlâk, âdemoğlunu "adam" eden ve Allah'a götüren zirvedir. İnsanın ahlâkî yükselişinin ise haddi hududu yoktur. Yükseldikçe yükselmek ya da tersinden okuycak olursak, alçaldıkça alçalmak söz konusudur.

Aslında Peygamber Efendimizin *"Şüphesiz ben, ahlâkî mekârimi/güzellikleri/değerleri tamama erdirmek için gönderildim"* ifadeleri bizim için söylenmiş ayan beyan sözlerdir. Olaya bu açıdan yaklaşınca bir anlamda ahlâk eşittir keramet demektir.

Gönüller Tabibi Hazreti Muhammed (s.a.s.), insanın bu dünyada ulaşabileceği ahlâk zirvesine çıkmış, kendisini seven ve uyanların da izinden gelmeleri için rahmet elini uzatmıştır. Yürünecek yol ise Kur'ân'ca çizilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'e şöyle bir bütün olarak baktığımızda özünün, ruhunun ahlâk olduğunu görmekteyiz. Emir ve yasaklarını dikkatle ele aldığımızda hedefinin ahlâkî olgunluk olduğu açıkça okunmaktadır. Bunun karşılığı ise saadet ve felâhtır, sonsuz mutluluk ve ebedî kurtluştur.

Vedat S. Ahmed

İÇİNDEKİLER

02 Herşeyin Başına Sabır ve Allah Rızası...
05 İpekli Kumaşlara Sardılar Bencilliği
06 Hayatı İtkân Üzere Yaşamak
08 Yüce Ahlâkın Esasları
10 Kibir İle Zillet Arasındaki Denge: Tevâzu
12 Dün - Bugün - Yarın
14 Kudüs'ün Kalbi Mescid-i Aksâ'nın Gölgesinde
16 İvraca/Vratsa'daki Eski Cami
17 Son Dönemdeki En Değerli Hocalarımızdan Molla Sâdık Efendi
18 Haber Turu

İmzalı yazılardan, ilân ve reklamlardan reklam sahipleri sorumludur. • Sayın okuyucularımız, dergimizin sayfalarında ayet-i kerime, hadis mealleri ve mübarek isimler bulunduğu için yerlere atılmamasını rica ediyoruz.

HERŞEYİN BAŞINA SABIR VE ALLAH RIZASI EKLENİNCE, ONUN YARDIMI BİR ŞEKİLDE ULAŞIYOR

2017 yılı "Hocazâde Mehmed Muhyiddin Efendi" ödülüne lâyık görülen Killi (Benkovski) İmamı Erdinç Süleyman ile söyleşi

▶ ***Hocam, okurlarımıza kendinizi tanıtır mısınız?***

1989 yılında Kırcaali iline bağlı Şabanlar (Dobromirtsi) köyünde doğdum. İlkokulu köyümde bitirdim. Ortaokulumu Madan Hâfızlık Kursunda eğitim gördüğüm süre içerisinde Madan kasabasında tamamladıktan sonra Mestanlı İmam Hatip Lisesinden 2007 yılında mezun oldum. 2007-2008 yıllarında Ankara Üniversitesi TÖMER'de dil eğitimimi tamamlayıp Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine girdim ve 2012 yılında orasını tamamladım. 2012 yılından itibaren Kırcaali ili Killi (Benkovski) köyü Merkez Camisi imam hatibi olarak görev yapmaktayım. Evli ve bir kız babasıyım.

▶ ***Siz ülkemizdeki az sayıdaki hâfızlardan birisiniz. Hâfız olmak nedir? Son ayeti de ezberlediğinizde ne hissettiniz?***

Hâfız-ı Kelâm olmak, Allah'ın lütfunu ve rahmetini dünya gözüyle müşâhede etmektir. Kur'ân-ı Kerim'i ezberlemek adına çocukluğunu feda edebilme bahtiyarlığına erenlerden biriyim. Hâfızlığa başlamak tarifi imkânsız bir heyecan vermişti bana. Kur'an hâfızı olmak ise hüzün ve sevincin karışımı bir his uyandırmıştı içimde. Hüzünlendim, keşke daha küçük yaşta ezberlemeye başlasaydım diye. Sevinçliydim, çünkü Allah bana Kelâmını ezberlemeyi nasip etmişti. Ben Kur'ân'ı severek, isteyerek ezberledim. Annemin, babamın, kardeşimin, arkadaşlarımın, oyuncaklarımın yerini Kur'ân ile doldurdum. Bana göre hâfızlık demek, gecenin gündüzünün Kur'ân olması demek. Sen Kur'ân'sın, Kur'ân da sen... O benim gözüm, kulağım, elim, zihnim, hâsılı Kur'ân benim vazgeçilmezim, can damarım, herşeyim oldu.

▶ ***İmamlık ve Kur'ân kursu hocalığı yapıyorsunuz. İşinizde sizin için en büyük motivasyon kaynağı ne oluyor?***

Beni asıl motive eden Rabbime, dinime duyduğum vefa borcumdur. Ardından bütün Müslüman kardeşlerime borçlu olduğumu hissederim. Madan Hâfızlık Kursu'nda okuduğum yıllarda Killi bölgemizin halkı beni bağırlarına basarak benim bu yolda ilerlemem adına maddî ve manevî seferberlik içerisindelerdi. Onların bana bu desteğini nasıl göz ardı ederim? Mestanlı'da İmam Hatip Lisesinden mezun olup Türkiye'de ilâhiyat eğitimim esnasında gerek ilmimi arttırma adına, gerekse maddî refah uğruna orada kalma imkânım vardı. İlim, elbette vazgeçilmezimiz, ama ilim amel için değilse kuru bir kâğıdın gözümde değeri yok. Benim kardeşlerimin her gün biraz daha İslâm'dan uzaklaştıklarını görmek beni perişan ediyordu. Yüksek lisans veya doktora okumam bu durumda pek önemli değildi. Zaten bu unvanları elde edince buralarda durmam da zordu. Beni asıl motive eden, Allah için hizmettir. Bu niyet ve düşüncelerle imam oldum, belki de beni hâlâ motive

eden de budur.

▶ ***Okullarda din dersi öğretmenliğinizi anlatır mısınız?***

Killi (Benkovski)'deki okulumuz lise olup 12. sınıfa kadar eğitim vermektedir. 500-600 arası öğrenci mevcut. Bu sayının yarısı seçmeli İslâm dini dersine katıldı. Büyük bir üzüntüyle ifade etmem gerekir ki, bu seçmeli din dersimiz ancak bir yıl devam edebildi. Fazla dataylara girmek istemesem de kâğıt üzerinde azınlıkların kendi dinlerini okumaları her ne kadar yasal ise de reel hayatta bu geçerli değil. Bin bir bahane üretilerek bu yavrularımızın sudan daha muhtaç oldukları kendi dinlerini öğrenmelerine bir şekilde engel olundu. Hâlbuki öğrencilerdeki olumlu hava diğer öğretmenler, veliler tarafından takdirle karşılanıyordu. Faydalı olduğu kesindi. Sorunun en başı, kendim de dahil olmak üzere vefâkâr, dinamik hizmet erlerinin eksik olmasıdır.

▶ ***Dergimizin bu ay ana konusu olan ahlâk meselesine sizin yorumunuz nedir? Bu çağda ahlâk az rastlanan bir erdem mi gerçekten, yoksa ummadığımız yerlerde ve kişilerde ânîden karşımıza çıkabilecek bir olgu mu?***

Ahlâk, Müslümanca bir hayattır. Yaşadığımız teknoloji çağında herkes ahlâkı kendisine göre yorumlar hâle geldi. Asıl sorun ahlâkı göreceli bir kavrammış gibi algılamamız. Herkes haddinden başka herşeyi bilir hâle geldi. "Ama"lar, "yani"ler İslâm ahlâkından uzaklaştırıyor bizleri. Bana göre iyi olan sana göre kötüdür düşüncesi bu. "Bana" veya "sana" göreleri bırakıp İslâm'a göreyi kabullendiğimiz ânda sorun kendiliğinden kalkar. Peygamber ahlâkıyla ahlâklanan, Kur'ân ahlâkıyla tezyin olanlarımız elbette mevcut. Bol olan bir şeye az rastlamak ne kadar imkânsızsa, olmayan şeye de sık rastlamak aynı ölçüde imkânsızdır.

▶ ***Öğrencilerinizin ahlâklı olmaları için onları nasıl yetiştiriyorsunuz?***

"Herkes korktuğundan kaçar, yalnız Allah'tan korkan ona yaklaşır" diye bir söz var. Allah sevgisi ve korkusu çocuklarımıza ilk aşımız olmalı.

Hayat boşluğu kabul etmiyor. "Aklı başına gelince anlar" diye düşünerek yavrularımıza ezbere dayalı bir öğretim şekli uyguluyouz. Oynayarak sevdirmek, anlatarak kabullendirebilmek dengesini kuramıyoruz. Onların gözüyle hayata bakmalı, onların çocuk oldukarını unutmamalı ve sevdikleri şeyler vasıtasıyla onlarla bağ kurmalıyız. Yaradanımızı sevdirebildiğimiz zaman Onun Kitabı Kur'ân-ı Kerim'i de öğrenir, anne-babasını da sever, ahlâk sahibi de olur.

▶ ***Yaptığınız Kur'ân kursu hizmetini anlatır mısınız biraz? Çevre köylerden çocukları bir yere topluyorsunuz. Nasıl geçiyor kurstaki çalışmalar?***

Altı yıl önce göreve başladığım zaman camimizde Kur'ân kursuna gelen 4-5 çocuk vardı. Kapı kapı dolaşarak, birçok anne-baba ile irtibata geçerek bir ay içerisinde talebelerimin sayısı 30'a ulaştı. İkinci ayda bu sayı elliye ulaştı. Daha sonraları bu sayı yüzleri aştı. Niyetimiz camiyle tanışmayan hiçbir çocuk kalmasın. Bölgemizdeki genç arkadaşlarımın yardımıyla

otobüsler kiralayıp civar köylerdeki çocukları da camimize toplamaya başladık. Sayı artınca sabahçı ve öğlenci olmak üzere talebelerimizi ikiye ayırdık, her grubu da kız ve erkek grupları olarak ikiye böldük.

Bir hoca arkadaşım daha bana yardımcı oluyor ve talebelerimden de iki kalfa, yardımcı hoca belirledim. Kur'ân kursumuzdaki faaliyetlerimizi gerçekleştirebilmemiz için esnafımızdan ve hayırsever Müslümanlardan ricada bulunuyoruz. Bölge halkımız talebelerimizin camiyle bağlarını görünce hayır seferberliğine girişti. Onları daha da motive etmek için eğitim araç gereçlerimizi zenginleştirdik. Onları motive etme amaçlı halı saha maçları, piknikler, tarihî geziler, yarışmalar, hediyeler, ikramlar, sosyal etkinlikler, hatim merasimleri vs. etkinikler düzenlemekteyiz.

Asıl zor olan talebelerle ve bilhâssa velileriyle iletişimi koparmamak. Camiye toplamak bir mânâda kolay, ama devamlılığı ve verimi koruyabilmek zor. Kurs çalışmalarımızı yaparken belli bir zaman sonra başka bir hizmet alanı daha belirdi. Talebelerimin velileriyle sohbetler düzenlemeye başladık, hâlâ da devam ediyoruz, elhamdülillâh.

Bu dengeyi kurunca verim geliyor. Her yıl ortalama 30-40 talebe hatmediyor. En az 50 talebe Kur'ân okumaya başlayabiliyor. Ramazanlarda mukabelelere talebeleri de katıyorum. Aralarında Cuma, teravih kıldıranlar, yardımcı hocalık yapan talebelerim mevcut. Aslında günümüzde çocukları cezbedebilecek çok şey var. Biz hocalar onları cezbedenlerle bir manada yarışmalıyız. Onlara daha tatlı ve hayatın içinden şeyler sunmalıyız. Herşeyin başına sabır ve Allah rızası eklenince, Onun yardımı bir şekilde ulaşıyor.

▶ Gençlere tavsiyeniz ne olur? Bir genç en çok neye dikkat etmeli hayatında?

Sorunuza şöyle cevap vereyim: Bir yerde yangın çıksa, yanan ağaçlardan hesap soran olur mu? Hesap, o yangını yapanlardan ve hatta onu söndürmeyenlerden sorulur. Biz yangını gördüğümüz hâlde sırtımızı döner kaçarsak, gün gelir o yangın bizi de sarar. Şöyle açıklayayım: Peygamber Efendimiz (s.a.s.) herkesi iman nimetiyle buluşturamamış. Bizler de herkese zaten ulaşamayacağız. Elimizde sihirli bir değnek de yok ki camilerimiz genç cemaatle dolup taşsın. Sabır, sebat ve tevekkülle Allah'ın yardımını dileyerek davette bulunacağız.

Diğer taraftan her Müslüman dininin davetçisidir. Gençleri İslâm ile buluşturmak sadece imamların veya hocaların görevi de değil. Ancak bunu ilk yapacak olanlar bu görevi üstlenmiş olan bizleriz. Bir imam caminin içindekilerden ziyade caminin dışındakilerden sorumludur. Artık camiye gelin demekle camiye kimse gelmiyor, hele ki gençlerimiz. Bizler, din görevlileri olarak İslâm'ın ete kemiğe bürünmüş hâlleriysek, İslâm'ı gerektiği şekilde temsil etmeliyiz. Sadece sözlerimizle değil, hâl ve hareketlerimizle örnek olmalıyız. Camilerimizi gençlere hitap edecek hâle getirmeliyiz. Gençlerimize değerli olduklarını ve İslâm'ın ehemmiyetini hissettirmeliyiz. İnsanoğlu değer verdiğinin tavsiyesini dinler. Bir mânâda kendi değerimizi de İslâm'ın değerini de belirleyen bizleriz. Bu yolda olduğumuz zaman yol arkadaşlarımız çoğalır.

KONUŞAN: **YASEMİN HAKKI**

İPEKLİ KUMAŞLARA SARDILAR BENCİLLİĞİ

ÖZLEM TEFİKOVA

Mayıstı ve ıhlamur kokuyordu kasabanın sokakları. Liseler mezunlarını uğurlamaya hazırlanıyordu. Tam zamanıydı. Bu işi en güzel bir şekilde yapacaktı. Kendinden emin adımlarla müdürün odasına girdi ve:

- Bana bir öğrenci verin, ona mezuniyet töreni için en güzel kumaştan en iyi terzinin yanında en güzel mezuniyet kıyafetini diktireceğim, dedi.

Dersin bitmesini bile beklemeden öğrenciyi dersten çıkarıp müdürün odasında "müjdeli haberi" verdiler.

- Ama benim kıyafetim var, dedi öğrenci.

- Olsun, dedi hayırsever kişi. Bu özel olacak. En iyi terzinin en iyi kumaşından özel bir kıyafet diktireceğim sana mezuniyetin için.

Anlam veremiyordu öğrenci, ne gerek var ki, kıyafetim zaten var, diye düşünüyordu.

Terziye gidildi, dükkânda olan en güzel ipekli kumaş seçildi, ölçüler alındı... Yardımsever memnun memnun gülümsüyor, öğrenci hâlâ olana anlam veremiyordu.

Günler geçiyor, terzideki kumaş şekilden şekile giriyor ve beklenen özel elbise önemli güne hazırlanıyordu. Ama mezuniyet gününe yetişmedi... Öğrenci kendinde olan kıyafeti giydi ve törene katıldı. Annesi, babası ve bütün arkadaşları yanındaydı. Bu en güzel mutluluk... Daha ne isteyebilirdi ki? Çok mutluydu o gün.

Bir hafta sonra yardımsever ile karşılaştılar. Tören ne zaman? diye sordu hayırsever. Törenimiz geçti, dedi öğrenci. Nasıl yani? Diktirdiğimiz güzelim elbise ne olacak? Onu giyecektin? diye canı sıkıldı.

Öğrenci çok şaşırdı. Ama fazla da durmadı bunun üzerinde. Çünkü kalbi başka bir heyecanla çarpıyordu o anda. Üniversite giriş sınavları başlıyordu. Bir imkân bulup o sınavlara girmesi lâzımdı. Sınava giriş için çok para gerekmiyordu aslında, ama o kadarı da yoktu işte o anda. Tam o sırada telefon çaldı. Ardakaşı "Fabrikada iş açılmış, bu yaz çalışabiliriz..." haberini verdi. Tamam. Okul sorunu da çözülmüştü.

İpekli kumaşa ne mi oldu? Sabredin canlar, ipekli kumaşı merak edersiniz bilirim. Ama öğrenci onu hiç giyemedi... Kimin için dikildi o ipekli kumaş hâlâ da bilinmiyor. E, her masalın bir başı bir de sonu vardır. Bugünlük bu kadar... Ama size küçük bir tavsiyem olsun, yolda bir yerde yalnız başına duran bir ipekli kumaş görürseniz, onu gerçek bir ihtiyaç sahibine teslim edin. Ama dikkat edin, gerçek sahibi bulmak biraz yürek işidir akıl işi değil. O yüzden siz her zaman yüreğinizi dinleyin... O yanıltmaz...

HAYATI İTKÂN ÜZERE YAŞAMAK

RAHİM RAHİMOV
VARNA BÖLGE VAİZİ

Allah Azze ve Celle mahlûkâtı arasında yalnız insana ruhundan üflemiştir. Kezâ, akıl nimeti sadece insana özgüdür. Dahası, Cenâb-ı Hak onu yeryüzünün halifesi ve önderi olarak tayin etmiş ve onu en güzel kıvamda ve surette yaratmıştır. Bütün bu niteliklere hâiz olan insanın hür iradeye sahip olma gibi bir ayrıcalığı daha mevcuttur. Söz konusu iradesi sayesinde kul, dünyada yaşadığı müddetçe dilediği gibi tasarrufta bulunma imkânına sahiptir. Fânî, geçici bir zaman ve mekândaki yaşayışına göre öteki âlemde adaletli bir hesaptan geçtikten sonra bâkî, sonsuz bir hayat ve neticeyle karşılaşacaktır. Bundan dolayıdır ki, insanın kendisine ihsan edilen nimetlerin farkında olması son derece büyük önem arz etmektedir.

Yukarıda zikrettiğimiz insana bahşedilmiş özellikleri tahlil ve tetkik ettiğimizde, akıl ve irade nimetleri arasındaki ilişkinin son derece önemli olduğunu fark etmekteyiz. İmam Maturidî (rahimehullah), aklın sadece doğru ve güzel olanı emrettiğini ifade etmektedir. Fakat insan, iradesi yani bir şeyi yapma ve dileme özelliği sayesinde aklının emrettiğine muhalif davranma imkânına da muktedirdir. Bu durumda akıl ve irade arasında bir anlaşmazlık ve kopukluk söz konusu olur ki, bu hâl, kulun özellikleri arasında bir düzensizliğin mevcudiyetine işaret eder. Neticede kul, aklını devre dışı bırakarak cüzî iradesiyle Allah'ın hoşnutluğunun olmadığı iş ve amellere yönelmiş olur.

Şayet kul, aklının emrettiği şeyleri irade edip yaparsa ki, akıl nimeti sadece doğru ve güzel olanı emreder, bu durumda akıl-irade mutâbakatı, uyumu hasıl olmuş olur ve dolayısıyla kul Allah Teâlâ'nın rızasının olduğu işlere yönelmiş olur. Buradan hareketle akıl-irade uyumunun farkındalığında olan her müminin "mutkin seviyesi"-ne yükselebileceğini söylememiz gerekir. Peki mutkin olmak ne demek? Mutkin olmak bize ne kazandıracak? Bu ve benzeri soruların cevabını ilerleyen satırlarda açıklamaya çalışacağız.

Mutkin kelimesi Arapça "et-kane" fiilinin ism-i fâil kalıbı olup işini eksiksiz, en sağlam ve mükemmel şekilde yapan kişi anlamına gelir. Mutkin kişinin yaptığı işlerin değerine atfen Peygamber Efendimiz (sallâllâhü aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: *"Allah Teâlâ sizden birinizin herhangi bir iş yaptığında onu en sağlam şekilde yapmasından hoşnut olur."* (Beyhakî) Bu nebevî söz, onun dönemindeki müminlerin, sahâbe-i kiram (radıyallâhu anhum)'un işlerini önemseyerek ciddiyetle yapmalarına kılavuzluk et-

tiği gibi, günümüzdeki Müslümanlara da kılavuzluk etmelidir.

Söz konusu hadis-i şerif, yirmi dört saatlik zaman diliminde Müslümanı sadece calışıp para kazandığı, meslek edindiği işi değil, her işini düzgün ve hakkını vererek yapmaya teşvik etmektedir. Nitekim hadis âlimlerimiz bu nebevî tavsiye ve müjdenin sadece ibadetlerle sınırlı olmayıp dünya işleriyle de ilgili olduğunu ifade ederler. Dolayısıyla bir mümin, farz kategorisindeki ibadetlerini en iyi şekilde îfâ etmeye çalıştığı gibi, mübah sayılan amellerini de itkân üzere, elinden geldiğince en güzel ve sağlam şekilde yapmaya çalışırsa, bu takdirde yaptığı mübah işleri de onun için sevap niteliğinde birer amel olacaktır. Zira kul bir işi itkân üzere yaparak Allah Teâlâ'yı görüyormuşçasına ibadet eden kişinin düzeyine, yani ihsân düzeyine yükselmiş olur. Çünkü ihsân itkânı gerektirir. Diğer bir ifadeyle, kişi dünyevî işlerini de Allah'ın onu murakabe ettiği şuuru ile icra etmeye calışırsa, bu hissiyat ve titizlikle yaptığı ve İslâm dinine aykırı olmayan bu amelleri de ona ihsân sevabı kazandırır.

Konuyu berraklaştırmak için günlük hayatta yaşanan birkaç örnekle şöyle açıklamaya çalışalım; Diyelim ki, sabah saat 8.30'da dersi başlayan bir öğretmenin dersine ekseriyetle beş veya on dakika geç gelmesi, derste sorulacak muhtemel sorulara hazırlıksız olması, dersine önceden iyice hazırlanmaması meslekle ilgili bir itkânsızlık örneğidir. Veya şu örneği alalım; üç gün sonrası için herhangi bir ödevi olan bir üniversite öğrencisinin ödevini haklı bir gerekçesi olmayarak son güne bırakması, ekseriyetle ortaya kalitesiz ve özen gösterilmemiş bir ödevin çıkmasına sebep olur. Günlük hayatta itkânsızlığın sözkonusu olduğu mübah işlerle ilgili şunları da sıralayabiliriz: bir kişinin kılık kıyafetinin temiz olmasına dikkat etmemesi, sahip olup kullandığı kitap, araba, telefon, tablet, bilgisayar, kol saati gibi şahsî eşyalarının temizliğine gerekli ihtimamı göstermemesi, neyi ne zaman ve nasıl konuşacağına dikkat etmeyip ses tonunu ortama göre ayarlamaması, randevulara tam saatinde yetişmemesi vs.

Bu ve benzeri başka tutum ve davranışlar da dahil olmak üzere mutkin bir Müslüman günlük yaşantısında ince detaylara önem vermelidir. Zira söz konusu incelikleri gözardı etmek ileride hayatımızda daha büyük gevşekliklerin vukû bulmasına sebep olabilir.

Günümüz insanının sorumsuzluğunun ve ihmalkârlığının altında ilk olarak itkânsız oluşu yatmaktadır. Çünkü itkânı elden bırakmak, işlerde ihmal ve sorumsuzluklara kapı aralamaktır. Bundan dolayı disiplinli ve kaliteli bir hayat sürmek için itkân üzere yaşamak mümin kulun temel ilkelerinden olmalıdır. Son olarak şuna da dikkat çekmeliyiz ki, "Beşer şaşar" ve "İnsan zayıf varlıktır, her şeye gücü yetmez" gibi deyimler her ne kadar doğru olup gerçeği ifade etseler de bu ifadelerin arkasına saklanmamızın hiçbir haklı gerekçesi yoktur. Bilim adamları beynimizin çok az bir oranını kullandığımızı ispat ettiklerine göre, insan olarak kapasitemizi tam anlamıyla kullanmıyoruz demektir. Bizler, şayet sınırlı i护 irademizi sınırsız olan ilâhî iradenin razı olacağı istikamette itkân üzere kullanmaya gayret edersek, hakikaten cüzî irademizi küllî anlamda aktif hale getirebiliriz. Dolayısıyla yaşadığımız bu modern asırda çevremize ve diğer insanlara her alanda yaptıklarımızla ve yapacaklarımızla üstün birer örnek teşkil edebiliriz. ۞

AHLÂKSIZLIKTAN SANA SIĞINIRIM ALLAHIM!

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ مُنْكَرَاتِ الْأَخْلَاقِ، وَالْأَعْمَالِ، وَالْأَهْوَاءِ

Allâhümme innî eûzü bike min münkerâti'l-ahlâki ve'l-a'mâli ve'l-hevâ.

Allahım! Kötü ahlâklı olmaktan, fena işler yapmaktan ve hevâ ile heveslere uymaktan sana sığınırım!

Allah'a çokça dua etmeliyiz. Ondan bolca ilim, irfan, sağlık, hoşluk, güzellik ve rızık istemeliyiz. O, isteyeni boş çevirmez.

Aynı zamanda güzel ahlâkî özelliklere sahip olmak için hususî olarak dua etmeliyiz. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bir duasında şöyle demiştir: *"Allahım! Yaratılışımı güzel yaptığın gibi, ahlâkımı da güzelleştir!"*

En güzel ahlâka sahip olmasına rağmen bu duayı yapan Sevgili Peygamberimiz, ayrıca Tirmizî tarafından rivayet edilen şu dua ile de Allah'a ilticâ etmiştir: *"Allahım! Kötü ahlâklı olmaktan, fena işler yapmaktan ve hevâ ile heveslere uymaktana sana sığınırım!"*

Bu duasıyla Gönüller Sultanı Efendimiz, bizlere ahlâksızlıktan, haset, cimrilik, kibir, dedikodu, arsızlık gibi kötü ahlâkî özelliklerden insanların kalplerini evirip çeviren Allah'a sığınmamızı istemiştir. Kendimizi manevî olarak koruma ve geliştirme hususunda Ondan yardımcı olmasını istemek aynı zamanda bizim kulluğumuzun farkında olduğumuzu gösterir. Kulluğunun farkında olan ise kurtuluşa erer.

Şifâü'l-Kulûb Efendimizin dilinden dökülen bu sırlı duayı yapmakla bizler, haksız yere insan öldürme, zina, zulmetme, hak yeme, alkol içme, domuz eti yeme gibi kötü davranışlardan da Allah'a sığınmış olmaktayız. İlâveten nefsimizin her türlü şehvet, arzu, istek, aşırılık ve taşkınlıklarından korunmak için de Allah'ın yardımına başvurmaktayız.

Ondan istenir de O vermez mi?!

YÜCE AHLÂKIN ESASLARI

(KALEM SURESİNİN 4. AYETİNİN TEFSİRİ)

DR. SEFER HASANOV YİE ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

"Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."

Pekçok başka durumlarda olduğu gibi, ***"Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."*** ayet-i kerimesinin anlaşılmasında da esas rolü Peygamberimizin sünneti oynamaktadır. Bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimizin zevcesi Hazreti Ayşe (r.a.) şöyle demiştir: *"Onun ahlâkı Kur'ân idi. Siz Mü'minûn suresinin ilk on ayetini okumaz mısınız?!"*

Bu sözler, Allah Rasûlünün şahsiyetini oluşturan temel ahlâkî özelliklerin Mü'minûn suresinin ilk on ayetinde yer aldığını ifade etmektedir. Şöyle: ***"Müminler kesinlikle kurtuluşa ermiştir; ki onlar, namazlarında derin bir huşû hâli yaşarlar; anlamsız, yararsız şeylerden uzak dururlar; zekâtı verirler; iffetlerini korurlar; sadece eşleriyle veya ellerinin altında olanlarla (câriyelerle) yetinirler, bundan dolayı da kınanacak değillerdir. Ama her kim bunun ötesine geçmek isterse, işte haddi aşanlar onlardır. Yine o müminler emanetlerine ve ahitlerine sadakat gösterirler; namazlarını titizlikle eda ederler. İşte vâris olacaklar bunlardır!"***

Peygamber Efendimizin karakteri ile ilgili Hazreti Ayşe'nin yaptığı bu açıklama, Onun bütün üstün ahlâkî özelliklerini belirtmeyi değil, sadece ahlâkını yüce kılan vasıfları ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayetlerin kısaca verilen meallerinden de anlaşıldığı üzere karakterin temelinde iman vardır. O, hayatiyet ve verimliliğini imandan almaktadır, hatta imanın ürünüdür. Burada sözü edilen karakter, dinamik ve üretken bir yapıdadır ve Yaradana karşı tam bir teslimiyet gösteren davranışları doğurmaktadır. Zikredilen ayetlerde belirtilen bu karakterin temel unsurları sıkı bir iç düzene tâbi olup imanla ilişkilerine dayanmakta ve insan hayatının bütün sahalarını kuşatmaktadır.

Bu ayetlere göre, Peygamberimizin ahlâkının en önemli esası, Allah ile buluşma anlamına gelen namazda tam bir huşû ve konsantrasyon hâlidir. Bu özelliğin diğerlerinden önce zikredilmiş olması bile imanın ortaya konmasının en ulvî şeklinin namaz esnasında kalbin teslim oluşundan ibaret olduğunu ve İslâm'a göre Yaratıcı ile ilişkiden mahrûm kalmış kâmil bir ahlâktan söz edilemeyeceğini göstermektedir.

İkinci esas, müşahhas bir davranış biçimi olarak ortaya konmuştur ki, günah olan veya faydası olmayan sözleri de kapsayan boş sözlemek ve dinlemekten uzak durmaktır. Birinci esas, kalbi korumaya ilişkinken, ikincisi dili ve kulağı korumakla ilgilidir.

Üçüncü esas, malla münasebetimizi ele almaktadır ki, iman açısından mal imtihan aracıdır. Müslümana göre nimetlerin hakikî sahibi Yaratıcıdır ve insan onları Rabbinin emrettiği şekilde kullanmakla mükelleftir. İmanın sonu-

cu olarak öncelikli malî ibadet olan zekâtın verilmesi insanın nefsini açközlülükten korumakta, fakir ve muhtaçlarla dayanışmaya teşvik etmektedir.

Dördüncü esas olan zinadan sakınmak, insanın cinsel hayatı ile ilgilidir. İslâm'a göre cinsel hayat, ancak karşı cinsten birisiyle nikâhlı evliliğe dayanarak mümkündür. Peygamber (s.a.s.)'in sünnetinde açıklandığı ve gösterildiği üzere zinadan sakınmak, bakış, dokunma, yalnız kalma gibi ona götüren herşeyden sakınmayı kapsamaktadır. İslâm'a göre, insanın bütün davranışları olduğu gibi, cinsel hayatı da bir nevi ibadettir. Öyle ki, müminin riayet etmesi gereken çok sayıda kul hakkını doğurduğu için son derece önemli görülmüştür.

Beşinci esas, emanettir. Bu ise emanet edilene sahip çıkmayı ve sözünde durmayı ifade etmektedir; Müslüman ya da gayr-ı müslim farkı yapılmaksızın bütün münasebetler için geçerlidir. Kur'ân-ı Kerim ve Peygamberimizin sünnetinde emanet iki açıdan ele alınmıştır: dar hukukî bakımdan ele alındığında birinin yanında korunmak üzere bırakılan malı ifade etmektedir; daha geniş anlamdaki itikadî yönden ise Allah tarafından insana sınanmak üzere geçici bir süreyle verilen herşeyi kapsamaktadır. Bu anlamda sağlık, zaman, çocuklar, para, makam gibi insanın elinde imkân olarak bulunan herşey emanet kapsamındadır.

Altıncı esas, herşeyden önce namazın düzenli ve düzgün bir şekilde kılınmasıdır. Bu istikamette Allah Rasûlü *"Namaz gönlümün sevincidir"* buyurmuştur. Zikrettiğimiz birinci esas namazda Allah ile ilişkimizin niteliğini sözkonusu ederken, burada müminin bütün diğer davranışlarında belirleyici rol oynayan disiplin ve düzenden söz edilmektedir.

Nasıl ki bir binanın temelleri varsa, Rasûlüllah Efendimizin yüce ahlâkının da altı esası vardır ve pekçok sayıda ahlâkî erdem bunların üzerine bina edilmektedir. İnsan ruhunun derinliklerinde yatan tevazu, cömertlik, hayâ ve adalet gibi evsafın meydana çıkması, iman ile insan ruhundaki müsbet ahlâkî özelliklerin temas etmesiyle gerçekleşmektedir. Bu hususta Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur: ***"İnsana takvayı/Allah korkusunu da fücûru/günah ve kötülüğü de ilham etti."*** (eş-Şems, 91/8)

Hazreti Muhammed (s.a.s.)'in çağdaşları İslâm'ı sadece Kur'ân-ı Kerim'in belâgatinden etkilenmek suretiyle kabul etmedikleri bir hakikattir. Kaldı ki, hepsi o dili anlama noktasında aynı seviyede de değildi. Aslında insanları mıknatıs gibi çeken karakterinde Kur'ân ayetlerini temsil eden Hazreti Muhammed (s.a.s.)'in şahsiyetidir. İşte onun bütün coğrafî sınırlara yayılan şahsiyetinin evrenselliği ve güncelliği tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. ***"Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."*** anlamındaki Kalem suresi 4. ayetinin nüzûl sebebinin Onun düşmanları tarafından yapılan deli, şair, kâhin gibi hakaret ve suçlamalara cevap vermek olduğu da gözönünde bulundurulursa, bu ayetin bugün de son derece güncel olduğu anlaşılmaktadır. Zira günümüzde Onunla ilgili yalan ve iftiralar milyonlarca tirajlı roman, şiir, film ve karikatürlerle ortalıkta dolaşmaktadır. Dolayısıyla bu tür yalancı ve müfterîleri açığa çıkarmanın en kestirme yolu, Müslümanların Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'in güzel ahlâkını davranışlarıyla sergileyerek diğer insanların da Onun hakikî resmi ile tanışmalarına imkân tanımaktır. ۞

Kıymeti Bilinmeyen ve Lüzumsuz Görülen Alçakgönüllülük

HALİL HOCOV İRŞAD DAİRESİ BAŞKANI

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), *"İnsanların önceki peygamberlerden tevarüs ettiği sözlerden birisi şudur: Eğer utanmıyorsan, istediğini yap!"*

Müslümanın karakteri, iyi, erdemli ve bilhassa insanî davranışlarla ilgili Allah'ın emirlerini ve Peygamber (s.a.s.)'in örnekliğini yansıtır. Bu yüzden insan, onlara ait ne kadar fazla özellik taşırsa, o ölçüde daha güzel, doğal ve makbûldür. Bir insan alçakgönüllülük özelliğine sahipse, hayâ, sadakat, fedakârlık, vazifeşinaslık, sözünde durma, gayretli olma gibi diğer olumlu özellikleri inşa etmesi daha kolay olacaktır. Lâkin alçakgönüllülük ile acziyet sıfatları birbiriyle karıştırılmamalıdır. Zira insanın alçakgönüllülüğü fikrini beyan etmesine, öğrenmesine, iyiliği emredip kötülüğü nehyetmesine engel değildir.

İçinde bulunduğumuz zaman dilimi, insanın "işbitiren", yani girişken olmasını gerektirmektedir. Çünkü bu zamanımıza "Almazsan – elde edemezsin, yumuşaksan – ezerler, iyiysen – kullanırlar" düşüncesi hâkimdir. O yüzden utanma duygusundan mahrûm ve hayâsız bir şekilde eğitim, ticaret, tanışma, aile kurma gibi muamelelere girişilmektedir. Netice olarak bu davranış şekli, bugünkü medeniyet anlayışının bütün hastalıklarına yansımaktadır. İşte birkaç tespit: "Zenginlikten geçilmiyor, fakat insanlar açlıktan ölüyor", "uyuşturucu bağımlısı çocuklar", "ana-babasız çocuklar", "beyaz köleler", "terk edilmiş ana veya baba", "çöp kutusunda bebek", "haraç", "makam – sahtekârlık, dolandırıcılık, rüşvet"...

Alçakgönüllülük imanın parçasıdır; rengi, dili, yaşı ve nisabı yoktur... Adaletsizlik, ihanet, riyakârlık ve kibirle birlikte barınmaz... Rasûlüllah (s.a.s.) Efendimiz: *"Alçakgönüllülük külliyen iyiliktir."* sözünü boşuna söylememiş. Kime alçakgönüllülük duygusu verilmişse, ona iyiliğin tamamı bahşedilmiştir. İman ve alçakgönüllülük bir bütündür, birisi olmazsa, diğeri de gider. ۞

KİBİR İLE ZİLLET ARASINDAKİ DENGE:
TEVÂZU

YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA CANLI YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜSÜ

“İyâz b. Hımâr -radıyallâhu anh- anlatıyor: Rasûlüllah -sallâllâhu aleyhi ve sellem- bir gün hutbe vermek üzere aramızda ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: “Allah bana, mütevâzı olup birbirinize karşı övünmemenizi ve birbirinize karşı haddi aşan davranışlarda bulunmamanızı vahyetti.” (Müslim)

Allah’a şirk koşmaktan sonra gelen en büyük günah, kibir günahıdır. Zira kibirde büyüklenmek vardır; “Ben kazandım”, “Ben şu makamdayım”, “Ben, ben, ben...” diyerek ulûhiyet makamına bir meydan okuma, onu görmezlikten gelme vardır. Hâlbuki büyüklenmeye lâyık tek varlık, sonsuz kudret ve azametin sahibi olan Allah’tır. Onun için kibre aynı zamanda ‘gizli şirk’ denmiştir. Zenginliğinden, makamından, güzelliğinden dolayı kibirlenmek, büyüklenmek ne büyük günahtır!

Kibrin zıddı olan **tevâzu ise kul olmaktır, kulluk bilincinde olmaktır**. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), *“Şüphesiz ki ben Allah’ın kuluyum. Onun için bana ‘Allah’ın kulu ve rasûlü deyin.”* (Buhârî) buyurarak kulluğun, peygamberlik makamından önce geldiğini vurgulamıştır. Unutmayalım ki o, önce kul sonra peygamberdir. Zira kulluk, en büyük şereftir. Hazreti Mevlânâ bu durumu ne güzel dile getirir:

Kul oldum ben, kul oldum,
Rabbimin kapısında bir vasıfsız kul oldum.
Her esir mutluluğa kavuşur hür olunca,
Bense onun kapısında kul olmaktan mutluyum.

Bu sebeple **tevâzu, hiçliğini idrak etmektir**. Çünkü hiçlik, kulluğun ilk adımıdır. İlâhî kudret ve azamet karşısında hiçliğini ve yokluğunu bilmek ile başlar kulluk. Hazreti Mevlânâ; "Ey Hak aşığı! Eğer ahmak değilsen, Hakk'ın huzuruna yokluk götür." diyor. Onun için mümin, ömrü boyunca yokluk ve hiçlik halinde bir kulluk sergilemeye çalışmalıdır.

Bu anlamda **tevâzu, aradan "ben"i çıkarmaktır**. Âriflerin hikmetli bir sözü vardır: "Sen çıkınca aradan, kalır seni Yaradan!" Hazreti Mevlânâ benliğini aradan çıkarana şöyle seslenir: "Ey nefsindeki benliği alt eden kişi! Gel, içeri gir. Sen, artık bahçedeki dikenler gibi gülün zıddı değilsin! Sen güllere şâh olansın!"

Onun için "ben" demek, Allah korusun, kaybettirir. Ama "hîç" demek kazandırır.

Bu bakımdan kibir, huzurdan seni kovdurur, **tevâzu ise seni huzura yaklaştırır, huzura kavuşturur**. Şeytan, ***"Ben ondan hayırlıyım. Çünkü beni ateşten yarattın. Onu ise çamurdan yarattın."*** (el-A'râf, 7/12) diyerek Hazreti Âdem'e karşı kibirlendi ve Hakk'ın huzurundan kovuldu, cehenneme sürüklendi. Âdem -aleyhi's-selâm- ise acziyetini idrak edip senelerce tövbe etti, gözyaşı döktü ve sonunda huzura kabul edildi, huzura kavuştu.

İşte kibir insanı cennetten uzaklaştırır, **tevazu ise insanı cennet bahçelerinde dolaştırır**. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), *"Kalbinde zerre miktarı kibir bulunan kimse cennete giremez."* buyurmuştur (Müslim).

Kibir, kalbin mühürlenmesidir, **tevâzu ise kalbin inşirâhıdır**. Cenâb-ı Hak ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır: ***"Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini mühürler."*** (Mü'min, 40/60) Kendini yok bildiği için, benlikten sıyrıldığından dolayı tevâzu gösteren müminin kalbinde bir mutluluk, bir inşirah oluşur.

Kibir haddi aşmaktır. Ama tevâzu sınırda kalmaktır. **Tevâzû haddini bilmektir, acziyetini itiraf etmektir**. Bir gün Allah Rasûlü (s.a.s.) ashabının arasından ayağa kalkarak şöyle buyurmuştu: *"Allah bana, mütevâzı olup birbirinize karşı övünmemenizi ve birbirinize karşı haddi aşan davranışlarda bulunmamanızı vahyetti."* (Müslim)

Mümin, her şeyde olduğu gibi tevâzuda da aşırıya kaçmamalı, zillete düşmemelidir. Zira zillet de haddi aşmaktır, meşrû sınırların dışına çıkmaktır. Mümin, insanlık şerefini ve İslâm'ın izzetini muhafaza etmek durumundadır.

Ayrıca tevâzuda aşırıya gitmek, zillet olduğu gibi, bazen de insanı Allah korusun kibre götürebilir. Burada kibirle zillet arasında çok hassas bir denge söz konusudur. Bu dengeyi Rabbimiz, müminlerden bahsederken **müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve başı dik bir duruş** olarak tavsîf etmektedir (el-Mâide, 5/54). Buna göre müminler olarak; ***"Onlar kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler."*** (Muhammed, 47/29) ayet-i kerimesinin fehvâsıyla hareket edip müminlere karşı tevâzu göstereceğiz, ama haksızlık karşısında, kâfirlerin karşısında aslâ eğilip bükülmeyeceğiz, İslâm'ın izzet ve şerefini ayaklar altına almayacak ve aldırmayacağız. O yüzden **tevâzû dengedir.** Dengede kalmak, dengeli davranmaktır.

Ayrıca kibir çirkin bir ahlâktır, **tevâzu ise güzel bir ahlâktır**. En güzel ahlâkın sahibi olan Efendimiz (s.a.s.), tevâzu ahlâkının da zirvesindeydi. Mekke fethedilip en güçlü olduğu zamanda bile kendisine onca zulmü yapan insanları affetmiş, karşısında titreyen insanlara şu hikmetli sözü söylemiştir: *"Sakin ol! Ben bir kral değilim. (Güneşte) kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum."* (İbn Mâce) Yine o, âdemoğlunun ve rasûllerin efendisi olduğunu söylerken hemen sözünün arkasından *"Lâ fahra! Övünmek yok!"* (Dârimî) diyerek büyük bir tevâzu örneği göstermiştir.

Kibir hastalıktır, zillet de hastalıktır. İşte **bu hastalıkların ilâcı tevâzûdur**.

Kibirli olan sevilmez, **mütevâzı olan ise sevilir**. Yüce Rabbimiz şöyle buyurur: ***"Allah kendini beğenen ve dâima böbürlenip duran kimseyi sevmez."*** (en-Nisâ, 4/36)

Kibirli insanlar, mahşer günü geldiğinde küçüldükçe küçülecekler; alçak gönüllü olanlar ise yüceldikçe yücelecekler. Zira Fahr-i Kâinât Efendimiz şöyle buyurmaktadır: *"Allah için tevâzu gösteren kişiyi Allah ancak yüceltir."* (Müslim)

Onun için mümin; kul olduğunu, âciz olduğunu, dolayısıyla insanlara karşı üstünlük taslamanın hiçbir anlam ve yerinin olmadığını, eğer bir üstünlük söz konusu olacaksa bunun da ancak Rabbimizin belirttiği gibi takvâ ile olacağını idrak eder.

Velhâsıl müminler olarak, eğer Rabbimizin katında bir değerimizin olmasını istiyorsak, mütevâzı olmalıyız. Rabbimizin böbürlenme husussundaki ikazlarına kulak verip, ***"Rahmân'ın kulları, yeryüzünde vakar ve tevazu ile yürüyen kimselerdir. Cahiller onlara laf attıkları zaman, 'selâm!' der geçerler."*** (el-Furkân, 25/63) tavsiyesine uymalıyız.

Ve kibir, gurur, enâniyet gibi hastalıkları kalbimizden söküp atmalı; bunların yerine mahviyet, hîçlik, tevâzu ve takvâ gibi kalbe şifa olan hususları yerleştirmeliyiz.

Rabbimiz, bizleri kibir ve gururdan, enâniyetten muhafaza eylesin.

Rabbimiz, bizleri hîçliğini ve acziyetini idrâk edip gerçek anlamda kulluk bilincinde olanlardan eylesin.

Rabbimiz, bizlere tevâzu, yokluk, hîçlik, vakar ve kemâliyet ahlâkı içerisinde bir hayat sürmeyi nasip ve müyesser eylesin.

Âmin...

Dün - Bugün - Yarın

AHMED HASAN BAHADIR
BAŞMÜFTÜ YARDIMCISI

İnsanoğlunun doğumundan ölümüne kadar geçen sınırlı zaman dilimine "ömür" denir. Kendisine biçilen ömrü tamamlayan her canlının yaşamı bir gün mutlaka son bulur. Dünyayı teşrifimiz bize sorulmadığı gibi, bu geçici yurttan bîçâre ayrılışımızın vakti de kulların arzusuna göre değil, Hâlik-ı Zülcelâl'in takdiriyledir. Ancak doğumumuzla ölümümüz arasında geçirdiğimiz ömrün anlamlı ya da anlamsız kılınması kendi elimizdedir.

Kopan her takvim yaprağıyla birlikte ömrümüzden bir gün geri gelmemek üzere uçup gitmektedir adeta. Her senenin başında duvara astığımız takvim yapraklarını günbegün eksiltirken, ömrümüzün hızla azalmasından ve sonumuzun yaklaştığından ne denli haberdârız? Günlük rutin işlerimizin peşinde; dün-bugün-yarın derken "ya ahiret durumumuz ne hâlde" endişesiyle öz eleştiri yapabiliyor muyuz? Kâr zarar hesabını yapabilenlerin âhir ve âkıbetleri hayrola...

Sağlıklı bir gözlem yaparsak, dün, bugün ve yarın dediğimiz şu üç günlük dünyada sanki bitmeyecek bir ömrü yaşıyormuşçasına doludizgin koşuşturduğumuzu, akıp giden zamanla birlikte ömrümüzün de tükendiğinin farkında olmadığımızı görürüz. Seküler ortamın süslü yüzü, insan ömrünün hızlıca geçtiğini unutturacak kadar çekici ve yanıltıcıdır. Hâlbuki sünnetullah gereği yeryüzünde bir hâlden başka hâle geçenler; yeni iken eskiyenler, ham iken olgunlaşanlar, noksan iken kemal bulanlar, sıcak iken soğuyanlar, bugün varken yarın ânîden yok olanlar hep şunu nida etmektedir: "Bak, ey Âdemoğlu! Doğdun, ama öleceksin, sakın ha! Vaktini boşa harcama, imtihandasın, ömrünü iyi değerlendir".

Hiç şüphesiz insan olarak en önemli özelliğimiz ve sermayemiz akıl/fikir sahibi olmamızdır. Aklımızı yerli yerinde kullandığımızda dünya ve ahirette kârlı çıkar, iki cihan saadetine namzet oluruz. Peygamber Efendimiz (s.a.s.) bir hadislerinde konuya şöyle açıklık getirirler: *"Akıllı kişi, nefsine hâkim olan ve ölüm sonrası için çalışandır. Âciz kişi de nefsini duygularına tâbi kılan ve Allah'tan dileklerde bulunup durandır"* (Riyâzu's-sâlihîn). Kaldı ki, mukaddes kitabımız Kur'ân-ı Kerîm'de Yüce Allah, ***"Her ümmet için bir ecel vardır. Onların ecelleri gelince, ne bir saat ertelenebilir ne de öne alınabilir"*** (el-A'râf, 7/34) ferman-ı ilâhisiyle ömürlerin sınırlı oluşunu açıkça beyan etmektedir. Dolayısıyla her insanın ve topluluğun muayyen bir ömrü vardır. Dünyada yaşayacağı günleri, alıp vereceği nefesleri sayılıdır. Bunda anlaşılmayacak ne var?

Akıllı kimse, bir serap gibi parıldayıp kaybolan ömür nimetine nankörce davranmak yerine, sınırsız nimetlerin sahibi Rezzâk-ı âleme müteşekkir olmalıdır. Ömür nimetine şükretmek, kişinin içinde bulunduğu zamanı ilâhî rızaya uygun geçirmesiyle mümkün olur ancak. Zira Cenâb-ı Hak: ***"Sonra, o gün size verilen nimetten elbette hesaba çekileceksiniz"*** (et-Tekâsür, 102/8) uyarısını yapmaktadır. Bu durumda unutulma-

malı ki, bizlere bahşedilen her yeni gün ve onun içindeki türlü nimetler öbür dünyaya dönük sorgu-sual sebebidir. Hatta kesintisiz aldığımız nefesi bile geri verdiğimize göre hiçbir şey bizim değil demektir.

"İki günü birbirine eşit olan zarardadır" hadisini sıkça duymuşuzdur. Hayatın inişli çıkışlı yollarını katederken, tabir caiz ise, vites değiştirmek elzemdir. Araç kullananlar iyi bilirler ki, sürekli düşük vites hararet, yüksek vites ise selâmet ve bir ân önce menzile varıştır. Müslüman sâhil-i selâmete giden yolu takip etmekle sorumlu olduğuna göre, âdetâ dev bir müsabakaya çıkmışçasına karşısına hedef olarak konulmuş olan cennete ulaşma gayretinde olmalıdır. Elbet bu zorlu yarışta kişi zaman zaman yorgun düşebilir, engellere takılabilir, ancak patinaj yapmamaya özen göstermelidir. Ola ki, yarışmacı yolda kalırsa, ümidini yitirmeden kaldığı yerden devam etmelidir. Nitekim Hazreti Mevlânâ'nın ifadesiyle "bu yol ümitsizler yolu değildir".

Şimdi, iletişim ve etkileşim çağında öğrendiklerini pratiğe dökmekte bir hayli zorlanan fertler olarak kendimizle yeniden yüzleşelim. İçe ve dışa dönük sorumluluklarımızın vaziyeti nedir? Mâlum, iki kapılı bir han denilen dünyada bin bir gâile var, insanın bitmeyen arzuları ve sıkça yakındığımız geçim derdi var. Bütün bunlara karşılık da bir gün insanlığı bekleyen mahkeme-i kübrâ var. Yaptıklarımız ve yapamadıklarımızla *dün*, bulunduğumuz nokta olan *bugün*, hayır ve iflâh beklediğimiz *yarın*a dair gönlümüze bir nebze umut serpiyor mu?

Modern çağın insanı baskın kültürün tesirinde nereye gittiğini düşünmeden öz değerlerine sırt çevirmiş vaziyette korkunç bir dönemecin eşiğinde kıvrandığını gözardı etmektedir. Huzur aradığı dünya işleri ve ilişkilerinde genelde tatminsiz ve umutsuz, ahiret noktasında ise nemelâzım ve vurdumduymazdır. Buna rağmen emeksiz cennet hayallerindedir. Kur'ân'a göre insan ancak çalıştığının karşılığını alacaktır. Dolayısıyla mümin -sınav bilinciyle- dünyada yaşarken cehenneme düşmekten sakınacak, bununla birlikte cennete girme umudunu da yitirmeyecektir. Yukarda da ifade ettiğimiz gibi, mühim olan akıl sermayesini iyi kullanmak, iradeyi doğruya ve güzele yönlendirmek, Allah'ın rizasına uygun ameller yaparak huzuruna yüz akıyla çıkabilmektir.

Bazen "ömür dediğin" nedir ki? diye dökülüverir dilimizden... 1000 sene civarında yaşayan Nuh Peygamber bile ömrü tek cümleyle "bir kapıdan girip öteki kapıdan çıkmak" olararak özetlemiş ... Öyle ise süslü ve gizemli bir güzele benzetilen dünyaya kaş göz atmak, bel bağlamak akıl kârı değildir. Çünkü o vefasız dilber, çağlar boyu kendisine gönül bağlayan hiç kimseye yar olmamıştır!

Bu manada dervişe sormuşlar:

"Hayat nicedir?" Demiş ki:

"Hâfız! Hayat bilmecedir, attığın her adım bir hece, çözene gündüz, çözemeyene gecedir."

Hayatın anlam ve gayesini gündüz kıvamında çözebilmek dileğiyle...

Tüp bebek tedavisiyle oluşturulan embriyoya rahme yerleştirilmeden önce genetik teşhis uygulanması caiz midir?

Preimplantasyon genetik teşhis (PGT), tüp bebek tedavisiyle oluşturulan embriyonun anne rahmine yerleştirilmeden önce genetik hastalıklarının belirlenmesi için uygulanan bir yöntemdir. Genetik biliminde sağlanan gelişmeler sayesinde birçok irsî hastalığın temelinde yatan sebepler belirlenmiş ve bu hastalıkların teşhisine yönelik yöntemler geliştirilmiştir. Genetik hastalık taşıyıcısı olan çiftlerin tüp bebek yöntemi ile elde edilen embriyolarından alınan hücrelerin genetik yapıları incelenmekte ve teşhis konulmaktadır. Sonuçta, irsî hastalık taşıyan embriyolar yok edilirken, bu hastalığı taşımayan embriyoların anneye transferi ile genetik hastalık taşımayan çocukların dünyaya gelmesi sağlanabilmektedir. Bu itibarla, genetik hastalık taşıyıcısı oldukları bilinen kimselerin "Zaruretler haramları mübah kılar." (Mecelle, madde 21) ve "Zaruretler miktarınca takdir olunur." (Mecelle, madde 22) genel ilkelerinden hareketle, tüp bebek yöntemiyle çocuk sahibi olmalarına ve PGT uygulamasına zarureten cevaz verilebilir.

Bu fetva, 2017 yılında düzenlenen Avrasya Fetva Meclisinin 2. toplantısının kararlarındandır.

KUDÜS'ÜN KALBİ MESCİD-İ AKSÂ'NIN GÖLGESİNDE

YOLCULUK NOTLARI – IV

DR. İSMAİL CAMBAZOV ARAŞTIRMACI

Mübarek Mescid-i Aksâ'nın 144 dönümlük avlusundaki 200 dolayında birbirinden değerli, birbirinden kutsal anıt ve mabedin hangi birini anlatırsın?! Gördüklerimin yüzde birini anlatabildi isem ne mutlu bana! Ne yazık ki, dünyada pahası biçilmeyen bu kutsallar, oldum olası Müslümanlara düşmanlık besleyen Yahudîlerin elinde bulunmaktadır. Hukukî bakımdan Mescid-i Aksâ içindeki kapalı mabetler Müslümanların elindedir. Aksâ Vakfı tarafından idare edilirler. Ancak açık olanlar belediye emlâkıdır. Herhangi ucundan bir parktan, bahçeden farkı yoktur.

Bugün Mescid-i Aksâ'nın arazisi içinde tam beş tane mescit var demiş ve bunlardan Kubbetü's-Sahra Mescidi ve Kıble Mescidini önceki yazımızda anlatmıştık. Şimdi de Mervan Mescidi ile Burak Mescidi'ni anlatalım...

MERVAN MESCİDİ

Mescid-i Aksa'ya sırtımızı verdiğimizde, Kubbetü's-Sahra sol tarafımızda kalacak şekilde ilerleyince bir yeraltı geçidinin ağzı ile karşılaşıyoruz. Halk arasında Mervan Mescidi ya da Süleyman Ahırları isimleriyle meşhur olmuş bu yeraltı mahzenleri farklı dinlerin savaş alanı gibidir. Yahudî, Hristiyan ve Müslümanların farklı iddiaları vardır. Nasreddin Hoca'nın dediği gibi, hepsinin de hakkı var. Burası

gerçekten hem ahır olarak kullanılmış, hem de müştemilât deposu gibi bir işlev görmüştür. Sonunda da üç dinin müntesipleri aralarında paylaşamadıkları için terk edilmiş ve harabeleşmiştir.

Halk arasında buraya Mervan Mescidi denmesinin sebebi, Kubbetü's-Sahra'yı inşa eden Emevî Halifesi Abdülmelik bin Mervan'ın burasını yeniden yaparcasına elden geçirmesidir. Mervan Mescidinin bir tarafını oluşturan ve Mescid-i Aksa'nın kıblesine bakan güney duvarı o dönemde tamamen yenilenmiştir. Bu yeraltı dehlizine merdivenlerle inildiğinde karşımıza önce uzun ve geniş bir koridor çıkar. Bu koridorun karşısında sola döndüğümüzde 88 sütunla taşınan 12 koridorlu, son derece heyecan verici bir yeraltı yapısı önümüze serilir. Buralarda neler yok!

Mervan Mescidinin içinde en sol köşede bir merdiven bizi yukarı çıkarmak için hazırdır. Bu merdivenin başında bulunan küçük bir oda Hristiyanlık için önemli bir kutsal yerdir. Ağzı demir parmaklıklarla kapalı olan bu odanın önüne gelip içeriyi görmeye gayret ettiğimizde, odanın sağında dört ayaklı bir kubbe ve bu baldaken yapının altında yerde taş bir küvet görüyoruz. Hristiyanlara göre burası Hazreti İsa'nın küveti veya beşiğidir. Bebek İsa'nın o mucizevî konuşması da burada vaki olmuştur. Bazı İslâm kaynaklarında Hazreti Meryem'in burada doğum yaptığı söylenmektedir.

Bugünkü durumda Mervan Mescidi iki uzun ve geniş salonunda 18 bin kişikik cemaat toplayacak bir kapasitededir. Burada ne kadar namaz kılmaya indiysek, her zaman binlerce Müslümanın hudû ve huşû içinde Allah'a ibadet ettiklerini görmek bizi çok sevindirdi.

CENNET BİNEĞİNİN BAĞLANDIĞI YER: BURAK MESCİDİ

Mescid-i Aksâ arazisinin Müslümanlar açısından en önemli tarafı, Hazreti Muhammed (s.a.s.)'in Mirac'a çıktığı mekân olmasıdır. Genelde birçok kişi Peygamber Efendimizin Mekke'den buraya gelir gelmez hemen yükseldiğine inanır. Hâlbuki o, Kudüs'e geldiğinde Mirac öncesinde kısa bir rota takip etmiştir. Mirac öncesinde İsra, yani gece yolculuğu başlar. Burak adı verilen, at ile merkep arası, kanatlı bir binit yardımı ile Mekke'den Kudüs'e gelir. Bineğini bugün Ağlama Duvarı'nın tam Harem'e (Mescid-i Aksa avlusuna) bakan yüzündeki duvara bağlayarak Mirac'a çıkacağı mübarek kayaya doğru ilerler.

Kudüs gerçekten son derece ilginç bir şehirdir. Burada dinler birbiriyle et ile tırnak gibidir. Onları birbirinden ayırmak hiç de kolay değil. Burak Duvarı ve Burak Mescidi bunu kanıtlar. Peygamber Efendimizin Burak'ı bağladığı duvar, biz Müslümanlar tarafından Burak Duvarı olarak adlandırılırken Yahudîler tarafından Ağlama Duvarı olarak kabul ediliyor. Yani bir taş duvar düşünün... Bu duvarı Harem'e bakan tarafından Müslümanlar öpüyor, dışırıya bakan yüzünü ise Yahudiler öpüp önünde saatlerce ağlıyor. Biz Müslümanlar, Peygamber Efendimizin cennet binitinin buraya bağlandığı için bu duvara hürmet ediyoruz, Yahudîler ise Hazreti Süleyman Tapınağından kaldığına inandıkları için burasını bir ibadet yerine çevirmişler.

Burak Mescidi, cennet biniti Burak'ın bağlandığı yere kurulmuş bir mescit olup insanların bu mübarek duvar önünde rahatça ibadetlerini yapabilmesi hedeflenmiştir. Burası aslında dışardan görüldüğü gibi küçük bir bina olmayıp aşağı doğru hayli derin bir yapıya sahiptir. Merdivenlerden aşağı inerek Burak Mescidine ulaşılmaktadır. Mescidin batı duvarı üzerindeki demir halka, Burak'ın buraya bağlanmasını hatırlatmaktadır. Burak Mescidi son olarak Sultan Abdülaziz Han (1830-1876) tarafından tamir edilmiştir.

Söz uzar geri kalanı dersem...

İVRACA/VRATSA'DAKİ ESKİ CAMİ

AYDIN ÖMEROV YİE ÖĞRETİM GÖREVLİSİ

İvraca/Vratsa şehri Bulgaristan'ın kuzeybatı bölgesinde yer almakta, Sofya'nın 112 km. kuzeyinde Montana'nın 40 km. güneydoğusunda bulunmaktadır. İvraca Balkanı'nın eteklerinde yer alan şehir, doğa harikası konumunda bir çok yerlere sahiptir.

Şehir, Osmanlı idaresine girmesi ile bölgede imar faaliyetleri gelişmiş, cami, medrese, tekke ve hamamlar ile süslenmiştir. Bölgenin hayvan yetiştiriciliği ile ünlü olması abacılık, dericilik, dokumacılık, kunduracılık gibi meslek gruplarının da hızla gelişmesine sebep olmuştur. Osmanlı'nın son döneminde bölgenin ipek böceği yetiştirilmesine elverişli olduğu keşfedilmesi ile ipek yetiştiriciliği ve dokuması gelişmiş, hatta ipek yetiştirme merkezi kurulmuştur.

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere ve bunlarla ilgili yapılan araştırmalara dayalı olarak Bulgarların yoğunlukta olduğu İvraca şehrinde 17. yüzyılda 9 cami, 2 medrese, 4 mektep, 2 tekke, bir büyük han ve 150 dükkândan söz edilmektedir. Bunlardan günümüze sadece bir cami ulaşmıştır. Şehrin merkezine yakın bir yerde bulunan bu tarihî mabet halk arasında Eski Cami olarak bilinmektedir.

Bazı kayıtlarda Bâlî Şah Çelebi Câmi-i Atîki (Eski Cami) olarak zikredilen cami ile bugün ayakta olan caminin aynısı olduğu sanılmaktadır. Bir Osmanlı eseri olan caminin 17. yüzyılda inşa edildiği bazı kaynaklarda zikredilmektedir. Şehrin tarihiyle meşgul olan uzman Dimitır Bucinski ise caminin 1449 yılında inşa edildiğini ve 1786 yılında geniş çaplı bir tamir yapıldığını bildirmektedir. Prof. Lübomir Mikov ise caminin 18. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olabileceği üzerinde durmaktadır.

Cami, 11,13 x 10,85 m. ölçüsünde kare planlı ve kubbelidir. Beş bölümlü son cemaat yeri bulunmaktadır. Caminin her cephesinde ikişer pencere bulunmaktadır; güneydoğu cephesinde üstte bir altta iki pencere kullanılmıştır, ayrıca kubbesinde de çok sayıda küçük dairevi pencereler bulunmaktadır. Taş ve tuğla mazemeleri ile almaşık tekniği ile yapılmış olan yapının kemerlerinde kırmızı tuğla örgü kullanılmıştır. Çokgen bir kasnak üzere oturan kubbe geçişlerinde tromp kullanılmıştır.

Camimizde kendine ait özel bir süs tekniği kullanılmıştır. Kubbesinde büyük bir daire figürünün etrafında sekiz küçük figür ile süslenmiş olup her figürü kendine özel bir motife sahiptir. Kendine özgü her motif kubbesine özel bir şekilde nakşedilmiş ve tekrar edilmeyerek her motif İslâm süs ve nakış sanatını en güzel şekilde temsil etmekle ayrı bir zerafeti vardır. Camimizin içinde hat yazıları bulunmamaktadır. Sadece tamir esnasında yapılan süslemeler arasında 1201 senesine işaret eden birkaç kelimelik yazıya rastlanmaktadır. Bu da caminin kendisine özel bir süsleme türüne sahip olduğunu göstermektedir. İslâm Türk sanatında lafzatullahın sembolü olan lâle motifi camimizde yüzlerce defa kullanılmış ve hatta bütün figürler lâle motifi ile süslenmiştir. Dolayısıyla lafzatullah motifi camimizin esas süsü ve motifi olmuştur.

Camimizin minaresi 19. yüzyıl sonlarında yaşanan deprem sonrası hasar görmüş ve yıkılmıştır, ancak İkinci Dünya Savaşı esnasında uçakla bombalama sonucunda yıkıldığı görüşü de bulunmaktadır.

Rus-Türk Harbi sonrası yerli halkın büyük çoğunluğu zorla göçe tâbi tutularak camimiz büyük ölçüde korumasız kalmış ve 20. yüzyılın ilk yarısında asıl amacı dışında kullanılmaya başlanmıştır. Bir dönem depo ve toplantı salonu görevi yapmış, komünist rejimin halk mahkemeleri burada kurulmuş, hatta bir dönem bar olarak da kullanılmıştır. En son 2000'li yıllarda Doğa Koruma Merkezine dönüştürülmültür. Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğü caminin mülkiyetinin iadesi için dava açmışsa da maalesef bugüne kadar devlet ikna olup camimizi asıl sahipleri olan Müslüman toplumuna iade etmemiştir.

SON DÖNEMDEKİ EN DEĞERLİ HOCALARIMIZDAN

MOLLA SÂDIK EFENDİ

VEDAT S. AHMED YÜKSEK İSLÂM ŞURASI BAŞKANI

Mollâ Sâdık Efendi, Rodoplar'ın munis kucağında bulunan Madan (Maden) kasabasının Şarenka (Şirin-kaya) mahallesinde 1931 yılında dünyaya gelmiştir. Büyük dedesi Molla Mehmed, Kavala Mehmed Ali Paşa Medresesi mezunlarından olup hattâttır, 14 mushaf kaleme aldığı bilinmektedir. Dedesi Râsim Efendi de Madan ulemâsından olup yörenin müftüsünden ders almıştır. Babası ise ilmi, vaaz ve nasihatleriyle temayüz etmiş Râif Efendi'dir. Bu zât, komünizm döneminde yaşadığı büyük zorluklara rağmen İslâm nurunu yaymaktan geri durmamıştır. Bundan dolayı Belene'ye sürülmüş ve işkencelere maruz bırakılmıştır. Bir de Râif Efendi'nin Yeni Mevlid-i Şerif adlı dinî ve edebî bir eseri bulunmaktadır.

Sâdık Mollamehmed, 6-7 yaşlarında babasından Kur'ân öğrenmeye başlamıştır. Önce ırkçı, daha sonra da komünist-ateist devlet politikasından kaynaklanan kısıtlamalar yüzünden örgün eğitim alma imkânı olmayan ve tahsilini medresede devam ettiremeyen Molla Sâdık, döneminin en tanınmış hocalarından olan babasından geniş bir şekilde istifade etmiştir. Babasının rahle-i tedrisinde medrese usulüyle Arapça okumuş, Türkçe ve Osmanlıca öğrenmiş, belli başlı klasik eserleri mütalaa etmiştir.

1950'li yıllarda Bulgaristan'ı sarmaya başlayan komünist ve ateist rejim, İslâm dini ve Müslümanca yaşantıya karşı mücadele başlatmıştır. İlerleyen zamanlarda dinî değerlere, hatta insanın ezan adına dahi kastetmiştir. Rodoplar'da isimlerin değiştirilmeye başlanması, babasının Belene kampına alınması gibi olaylar, Molla Sâdık Efendi'nin ailesini alıp Türklerin yoğun olduğu Burgaz bölgesine göç etmesine sebep olmuştur. Ancak isim değiştirme olayları 10 sene sonra o bölgeye de gelmiştir.

Kimliğini muhafaza etmek için Burgaz yöresine geldikten sonra farklı köylerde mekân tutmaya çalışan Sâdık Hoca, Karinabad (Karnobat) belediyesine bağlı Tellâlköy (Klikaç)'a yerleşmiş ve ömrünün büyük bir kısmını orada geçirmiştir. Çeşitli işlerde çalışarak ekmeğini kazanan Molla Sâdık Efendi, zorluklar içerisinde dinî değerlerini korumuş, fakat etrafındakilere pek fazla aktarma imkânı bulamamıştır. Ancak 1990 yılından itibaren Bulgaristan'daki hava yumuşamaya başlayınca o da ilim ile hemhâl olmuş ecdadından tevarüs ettiği, babasından tahsil ettiği ilim ve irfanı yeni nesillere aktarmaya başlamıştır.

Kıt kanaat imkânlarla 10-15 yıl içerisinde yüzlerce çocuk ve genç Tellâlköy camisinde Sâdık Hocanın derslerine katılmıştır. Onun derslerine sadece köyünden değil civar köylerden, hatta başka bölgelerden de katılanlar olmuştur. Bunların içerisinden daha gayretli ve başarılı olan onlarcası sadece basit bir şekilde Kur'ân okuma ve ilmihal öğrenmekle yetinmemiş, içlerinden Türkçe ve Osmanlıca eserler okuyacak, hatta belirli miktarda Arapça anlayacak hâle gelenler de olmuştur. Zira Sâdık Hocanın eğitim usûlü babasından gördüğü klasik medrese usûlüdür. Öğrencilerinden bazıları daha sonra imam hatip liseleri, Yüksek İslâm Enstitüsü ve yurtdışındaki yüksek İslâmî okullara devam ederek hem ilimlerini artırmışlar, hem de okullarının gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

Molla Sâdık Efendi, ilim aşkıyla dolu, mütevazı, sebat ehli, firaset sahibi bir şahsiyetti. Düzenli okul eğitimi almamış olmasına rağmen, eğitimin inceliklerini bilen ve uygulayan bir kişidir. O, değerlerine son derece sâdık, Maturidî ve Hanefî mezheplerine sıkıca bağlı ve öğrencilerini de öyle yetiştirme çabası içindeydi. Sâdık Hoca, ulemâya önem veren, ilmin kıymetini bilen, dilin kimliğin korunmasındaki rolünü iyice fark etmiş birisiydi. Anadilleri Türkçe olmayan öğrencilerine Türkçeyi öğreterek Müslümanların bazı klasik dinî kaynaklarıyla irtibatlarını sağlardı. Oryantalist zihniyetin Bulgaristan Müslümanlarına empoze ettiği kavramlara karşı açık bir biçimde tavrını koymuştu.

Bir oğlu ile bir kızı olan Sâdık Hoca, hayatının büyük bir kısmını her ne kadar Karinabad ovasında geçirmiş ise de baba ocağı hep gözünde tütmüştür. O yüzden hayatının son demlerini geçirmek için bir mânâda inzivaya çekilerek baba evine dönmüştür.

12 Şubat 2018 tarihinde Madan'ın Şarenka mahallesinde rahmet-i Rahmân'a kavuşmuştur.

Allah rahmet eylesin!

TÜRKİYE KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI BAŞMÜFTÜLÜĞÜ ZİYARET ETTİ

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş Şubat ayı içerisinde Bulgaristan'ı ziyaret ederek değişik resmî görüşmelerde bulundu. Yoğun ziyareti esnasında Bulgaristan Müslümanlarına da zaman ayıran Bakan Kurtulmuş, Bulgaristan Müslümanları Başmüftüsü Dr. Mustafa Hacı'yı makamında ziyaret ederek Müslümanlar hakkında birinci elden bilgi aldı. Görüşme esnasında Diyanet'in Bulgaristan Müslümanlarına sağladığı yardımlar dile getirildi. Ayrıca Başmüftü Efendi, vakıf mallarının iadesi ile ilgili sorunları ve tarihî değere sahip camilerin bakımı konusunda yardımlarının devam etmesini dile getirdi. Daha sonra birlikte Sofya'nın tek faal camisi olan Kadı Seyfullah Efendi (Banyabaşı) Camisi ziyaret edildi.

AYTOS BÖLGE MÜFTÜLÜĞÜNE BAĞLI İMAMLARLA YAYIN HİZMETLERİ KONUŞULDU

Aytos Bölge Müftülüğü, bölgedeki imamlarla bu yılın ilk toplantısını Şubat ayı başında gerçekleştirdi. Çiflik Mahalle (Bilka) köyündeki tarihî medrese binasında düzenlenen toplantıya Başmüftülüğü temsilen "Yayın" Dairesi Uzmanı Cemal Hatip katıldı.

Aytos Bölge Müftüsü Selahattin Muharrem öncülüğünde gerçekleşen toplantıda bölgedeki dinî faaliyetler görüşülüp özellikle Şubat ayında yapılacak hizmetler konuşuldu. İmamların çalışmaları, Mart ayında düzenlenecek umre organizasyonu gibi konular da görüşülenler arasındaydı. Toplantının gündem maddelerinden birisi de dinî yayınlar oldu. Bu konuda Cemal Hatip, Başmüftülük yayınları ve yayın dairesinin diğer faaliyetleri hakkında bilgi verip imamların değerlendirmelerini aldı.

HASKÖY BÖLGE MÜFTÜLÜĞÜ İMAMLARI ÇANAKKALE'YE GİDİYOR

Hasköy (Haskovo) Bölge Müftülüğü, 12 Şubatta merkezdeki Çarşı Camisinde düzenlenen toplantısında bölgedeki dinî çalışmaları ele aldı. Bölge Müftüsü Basri Eminefendi'nin idaresinde gerçekleşen toplantıda yetimlere yardım kampanyası, hac ve umre hazırlıkları, cami içi ve dışında yürütülen irşadî hizmetlerin yaygınlaştırılması ve Kur'ân kurslarının kalitesinin yükseltilmesi konuları ele alındı. Toplantıda Müslümanlar dergisinin abone sayısında bölgede bir artış görüldüğü de vurgulandı. Bölgedeki imamların güzel çalışmalarını ödüllendirmek için Çanakkale'ye ziyaret düzenlenmesi de kararlaştırıldı.

KIRCAALİ İMAMLARI AYLIK TOPLANTISI

Kırcaali Merkez Camisinde bölgedeki imamlara yönelik 2018 yılının ilk toplantısı 6 Şubatta gerçekleştirildi. Bölge Müftüsü Beyhan Mehmed'in selâmlama konuşmasıyla açılan toplantıda önceden belirlenen gündem doğrultusunda bölgeyi ilgilendiren farklı konular ele alındı. Ayrıca kutsal toprakları ziyaret, "Genç Aileler Yılı" ile ilgili yeni kurulan komisyonunun faaliyetleri ve yetimlere yardım için yapılan hayır hizmetlerinin değerlendirmesi yapıldı. Toplantı esnasında imamlar, kendilerini daha iyi yetiştirme imkânlarını istişare ettiler, Başmüftülük teşkilâtının maddî durumunu konuşarak yeni gelir yollarının aranmasını görüştüler.

ЧУДОТО СЕ КРИЕ В МОРАЛНОТО ИЗРАСТВАНЕ

Аллах Теаля, Който е създал човека и още в предземния духовен свят му е дал възможността да Го опознае, същевременно го е дарил с превъзходни и прекрасни особености. Качествата с духовно естество, които са присъщи на човека – някои реално, а други – потенциално, могат да се съберат под общото название „таква". В най-резюмиран вид този израз можем да дефинираме като отговорността, чувствителността и фината настройка на израсналата човешка душа, формирана в съответствие с принципите на Аллах. Но заедно с това при сътворението на човека са му „инсталирани" някои потенциални отрицателни качества. Те стават реални, когато човек се отделя от правия път, който е начертан според принципите на Аллах. В този аспект доста озадачаващ е следният айет: „И на нея е посочил що е нечестивост и богобоязливост!" (еш-Шемс, 91: 8).

Мъдрите учени доста са дискутирали и са изложили положителни и отрицателни мнения относно въпроса дали моралът (ахляк), който може да се окачестви и като плод на таква, е присъщ на човека по природа, или не е. Без да навлизаме в тази дълбока тема, можем да заявим, че моралът се усъвършенства. А това ни натоварва с отговорността постоянно да подобряваме моралните си качества. Аллах е повелил на човека, който е с капацитета да бъде най-превъзходният сред творенията Му, да осъзнае тази отговорност и постоянно да се развива. Защото моралът превръща адамовия син в човек и е върхът, който го отвежда към Аллах. Още повече, за моралното усъвършенстване на човека няма предел. За него важи постоянното извисяване чрез усъвършенстване или обратното – постоянно унизяване чрез деградиране.

В този дух думите на любимия ни Пейгамбер „Аз съм изпратен за довършване/усъвършенстване на моралните ценности (мекярим-ул-ахляк)" са много ясно и точно изразени. Погледнато през призмата на тези благословени изрази, можем да кажем, че ахлякът (моралът) е равен на керамет (чудодеяние).

Лечителят на болните сърца Мухаммед (с.а.с.) се изкачил на върха на моралността, до който може да се достигне на този свят, и подал милостивата си ръка на хората, които го обичат и следват, за да ги издърпа нагоре. А пътят, който трябва да се измине, е трасиран от Корана. Когато погледнем цялостно Корана, виждаме, че същината му е моралът. При внимателно разглеждане на повелите и забраните му ясно се разбира, че целта им е постигане на морално усъвършенстване и зрялост. А резултатът от това е блаженство и сполука, вечно щастие и спасение.

Ведат С. Ахмед

Брой 3 (279)
Март 2018
Година XXVI

ISSN: 1312-9872

Издател
МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство

Вид издание
Месечно, периодично

Редакционна колегия
Ведат С. Ахмед
Джемал Хатип
Доц. Ибрахим Яльъмов
Д-р Исмаил Джамбазов
Д-р Кадир Мухаммед
Мурад Бошнак
Мухаммед Камбер

Технически редактор
Салих М. ШАБАНОВ

Контакти
София 1000
ул. „Братя Миладинови" 27
Списание „Мюсюлмани"
Тел.: 02/ 981 60 01

Представителства
Мюсюлмански настоятелства
Районни мюфтийства

Online
www.grandmufti.bg
muslumani@grandmufti.bg

Печат:
Sky Print

Абонаментни цени
Годишен: 24,00 лв.
Шестмесечен: 12,00 лв.

СЪДЪРЖАНИЕ

02 Формулата за щастливо семейство е спазване повелите на Всевишния Аллах
05 Моралът...
06 Моралът и неговите проявления
08 Устоите на великия характер
10 Преосмисляне на религията през призмата на етичната концепция
12 Мастило за морал
14 Пеша през Йордания-II
16 Мюсюлмански архитектурни забележителности в Карлово
17 Видният учен по тефсир и хадис: Икриме

За съдържанието на публикациите отговорност носят авторите им, а за обявите и рекламите – рекламодателите. • Уважаеми читатели, поради наличието на цитати от Свещения Коран и хадиси на страниците на списанието Ви молим да не го хвърляте на земята.

ФОРМУЛАТА ЗА ЩАСТЛИВО СЕМЕЙСТВО Е СПАЗВАНЕ ПОВЕЛИТЕ НА ВСЕВИШНИЯ АЛЛАХ

Интервю с Муса Дурлу – ваиз, носител на наградата „Ходжазаде Мехмед Мухйиддин ефенди“ за 2017 г.

Може ли да се представите на читателите на сп. „Мюсюлмани“? Кой сте, откъде сте, къде учихте, през какви изпитания минахте?

Казвам се Муса Исмаил Дурлу. Роден съм на 18 март 1968 г. в с. Бел камен, общ. Якоруда, обл. Благоевград. Средното си образование завърших в гр. Банско през 1986 г. След отбиване на военната си служба (2 години и 3 месеца) постъпих на работа като миньор. В началото на 1991 г. с голямо желание кандидатствах в Ислямския университет в Кралство Саудитска Арабия. С нетърпение чаках отговор от университета, но този отговор така и не идваше, поради което надеждите и желанията ми започнаха да намаляват. По едно време от фирмата, в която работех като миньор, ми бе предложено да замина на работа в Германия. Аз приех това предложение и започнах да подготвям всички необходими документи. В началото на месец септември 1992 г., един месец преди да замина за работа в Германия, дългоочакваният отговор от университета дойде, и то положителен. Изживяването ми беше неописуемо. Подготвих нужните документи, след това ги преведох, легализирах и заминах в Саудитска Арабия да изучавам религията, която Всевишния Аллах е избрал за нас.

Заминах с желанието да уча моята религия на арабски език – езика на Свещения Коран. Започнах с арабския език отначало, без да мога да чета и пиша, беше много трудно, но не и непостижимо. Завърших първо курс по арабски език за неговорещи този език, това обучение продължи три години. След това кандидатствах във Факултета по ислямска теология и бях приет, за моя радост. Започнах в този факултет, но трудностите все повече и повече се увеличаваха. Дойде време за изпитите на първия семестър, дадох всичко, което ми бе по силите, но резултатите не ме удовлетворяваха и мислех да се откажа и да се прибера в България. Между другото по това време бях ерген. Всевишния Аллах направи чудо с мен...

След усилията, които полагах за подготовката ми във факултета, ми се отдаде голямата възможност да се оженя в града на Мухаммед (саляллаху алейхи ве селлем) и, с позволението на Аллах, аз го направих. Това беше през март 1996 г. С позволението на Аллах, женитбата ми помогна не само да продължа пет години образованието си, но и да го завърша през 2001 г. В гр. Медина Всевишния Аллах дари мен и моята съпруга с две момчета и две момичета. Даровете на Аллах не престанаха и след като се прибрахме в България през 2003 г. Той ни дари с още едно момче и така децата ни станаха пет на брой. Аллах да ги пази и напът-

ства по Неговия път.

След като се прибрах в България, не след дълго време започнах работа към Фондация „Вяра“. Работих там до 2008 г. От 29 август 2008 г. до ден днешен съм служител Мюсюлманско изповедание като проповедник – ваиз.

Кое беше решаващото при избора Ви на тази работа? Как се развиха нещата?

Решаващото при избора ми на тази работа бе това, че тя е свързана с ислямската религия и най-вече с призоваването към исляма. Нещата в тази дейност се развиват трудно, но мюсюлманинът не трябва да се предава и най-вече онези, които сме изучавали исляма по-обширно, защото тази работа ни е наследство от любимия ни Пратеник Мухаммед (саллялл-лаху алейхи ве селлем).

Кое Ви дава мотивация в работата? Изглежда, че в нашето съвремие се наблюдава едно масово отчуждаване от ценностите и морала. Какви са Вашите наблюдения?

Нещото, което ме мотивира в работата, е наградата, обещана от Всевишния Аллах за призоваването на хората към Неговия праведен път. А относно това, че в днешно време се наблюдава масово отдалечаване от ценностите на морала, факт е и не можем да го отречем.

Как живеят мюсюлманите във Вашия край? Какво работят?

Относно земния живот мюсюлманите в нашия район са трудолюбиви и не се задоволяват с малко, но относно отвъдния живот, за съжаление, е точно обратното. Във връзка с въпроса какво работят – повечето от тях се занимават със земеделие и животновъдство, а и много от младите отиват на работа в чужбина.

За кой мюсюлманин можем да кажем „добър“? Как трябва да изглежда той според Вас?

Добър е онзи мюсюлманин, който, когато сгреши, знае как да се поправи. Според мен мюсюлманинът трябва да изглежда така, че когато бъде погледнат отстрани, да се откроява с добър външен вид и с добро поведение, както ислямът изисква и както Пратеника Мухаммед (с.а.с.) е бил.

Общоприета истина е, че възпитанието на личността започва в семейството. Вие възпитавате пет деца. Кое е най-важното за Вас при възпитанието на едно дете?

Най-важното за мен при възпитанието на едно дете е това, което ислямът изисква. А самото възпитание започва още с избирането на съпруга, която трябва да бъде добра. Добра съпруга е онази, която притежава вяра, красота, богатство и е от добро потекло. А който намери и избере религиозна съпруга, никога няма да съжалява. След това е правенето на дуа за добри деца, а не, както го правят много от хората, искайки само момчета или само момичета. Възпитанието на детето продължава и след зачеването му, до неговото раждане, след това преминава през неговото раждане, изхранване и отглеждане до

достигане на неговото проговаряне. От проговарянето на детето до достигане на зряла възраст е следващият етап на възпитание, който включва много изисквания и труд. Според мен възпитанието на едно дете не е никак трудно, когато се спазват съответните напътствия и правила на исляма.

Читателите Ви познават като носител на наградата „Ходжазаде Мехмед Мухйиддин ефенди“. На церемонията по връчването ѝ Вие споделихте нещо много важно: „Благодаря за оказаната чест. Но тази чест е първо за моята съпруга и моите деца“. Каква е ролята на майката в семейството и обществото? За жалост, много често тази роля се пренебрегва. Как може да се балансират „силите“ в семейството според Вас?

Ролята на майката в семейството и обществото е огромна, тя е удостоена и отредена от Всевишния да бъде първият учител и възпитател на собствената си рожба. Но за голямо съжаление, една голяма част от майките не го осъзнават. Всичко това може да се балансира, след като всеки от съпрузите се запознае и осъзнае ролята, която Всевишния е отредил на всекиго от тях в семейството и обществото. И запознавайки се и осъзнавайки ролите си, те трябва стриктно да ги изпълняват.

Какво бихте посъветвали младите? Каква е формулата на щастливото семейство?

Съветвам младите да бъдат търпеливи, разумни, предпазливи, позитивни, решителни, надпреварващи се в доброто, а не в злото. Формулата за щастливо семейство е спазване повелите на Всевишния Аллах и задоволяване с това, което Той е отредил на всеки един. Защото богатството не е многото притежание, а богатството е задоволената душа.

ИНТЕРВЮТО ВЗЕ: ЯСМИН ХАККЪ

МОРАЛЪТ

Д-Р АХМЕД ЛЮТОВ
ЕКСПЕРТ ОТДЕЛ „ВЪТРЕШЕН ОДИТ“

Всеки човек се ражда в дадена общност и общество. С израстването той се социализира. Първите, с които има допир, са неговите родители и настойници. От тях наследява всички необходими знания и практики, които са му нужни за утвърждаването и развитието му в обществото. А всяко общество има определени неписани правила, които се спазват и практикуват. Това са отношенията към родителите, останалите хора, природата и околната среда. Тези правила приобщават човека към общността и той се превръща в част от тази общност. Формира се начинът на мислене, разбиране и действие на цялото общество.

Самото общество има способността да се освобождава и отхвърля негативните постъпки и да поощрява позитивните. С времето полезните стават общоприети и се превръщат в ценности на обществото и се практикуват. Основните фактори, определящи ценностите, са религията и вярата. Това става чрез низпославането на свещени книги и действията и примера на пратениците. Пратениците са тези, които спазват и прилагат моралните ценности в обществото.

Когато попитали Хазрети Айше (р.анха) за морала на Мухаммед (с.а.с.), тя отговорила, че Коранът е неговият морал. Това много ясно показва ролята, задачата и целта, с която е изпратен Мухаммед (с.а.с.). Той е изпратен като милост за световете. Само и единствено с прилагането и изпълнението на низпосланите повели от Всевишния може да бъде постигнато истинско щастие в земния и отвъдния живот. Това ще породи милостта, за която е изпратен Мухаммед (с.а.с.).

Айетите определят човешките ценности в обществото. Една от важните молитви е: „Аллах, дари ни с добро в земния и отвъдния живот и ни предпази от огъня“. Това може да се постигне единствено с прилагането на моралните предписания, дадени ни в Свещената ни книга и приложени от нашия Пратеник Мухаммед (с.а.с.). Когато източникът на моралните ценности са свещените книги, той носи добро и успех на хората и обществата. Познаването на моралните ценности, но непрактикуването им може да се оприличи с магаре, натоварено с книги. То ги носи, без да се възползва от знанието в тях. Затова моралните ценности, когато не се практикуват, са като изсъхнало дърво, което не дава плодове.

Както знаем, вярата е вродена в човешката същност, но моралът и неговото приложение се придобиват и прилагат вследствие на възпитание и обучение. Когато човек извърши постъпка и се чувства добре и щастлив от нея, това е показател, че тази постъпка е морална; ако се случи обратното – то тогава постъпката може да се определи като неморална. Или казано по различен начин – когато съвестта ни е чиста и не ни гризе след определената постъпка, тази постъпка се окачествява като добро.

Много важни са постоянството и последователността в спазването на моралните принципи. Моралността най-ярко се изразява в отношенията между хората и институциите, изграждащи обществото. Тези отношения изграждат и моралността на самата общност и общество. Защото моралността на човек се определя от близките и околните и той е такъв, какъвто изглежда в очите на другите и какъвто го определят околните.

Моралът е това, което е изразено и приложено, а не това, което мисли човекът. Защото човек няма да бъде съден или възнаграден за идеите си, а за делата си. Естествено, делата ще бъдат оценявани според възнамеренията, но това ще стане при Всевишния Аллах, тоест в отвъдния свят. Относно мислите, думите и делата е казано:

„Внимавайте в помислите си, защото те се превръщат в слова.

Внимавайте в словата си, защото те се превръщат в дела.

Внимавайте в делата си, защото те се превръщат в навици.

Внимавайте в навиците си, защото те се превръщат във ваша съдба“. ۞

МОРАЛЪТ И НЕГОВИТЕ ПРОЯВЛЕНИЯ

РЕСИМ ШАМАТАРЕВ
ЕКСПЕРТ ОТДЕЛ „ИРШАД“

Почти няма човек, който да не се интересува какъв е смисълът на живота, какво е за него щастието, любовта, приятелството, как да решава моралните дилеми в ежедневието, на какво да подчинява избора си в множеството трудни ситуации, кое е добро и кое зло. Стремежът към щастие е вроден у човека, затова той трябва да бъде основа на морала. Животът на всеки човек е неповторим и заслужава да бъде изживян неповторимо – не как да е, а както Всевишния е повелил. Добродетелите са духовното средство, висшата ценност и идея, чрез която човек безкрайно се усъвършенства, усвоявайки социалната дейност, природата и самия себе си. Щастието се състои в най-съвършената дейност, на която е способен човекът.

Моралът няма точна дефиниция, най-общо казано, но за едно общество моралът е общоприетият възглед за добро и зло, нормално и ненормално, приемливо и неприемливо. Общоприет, ако не от цялото общество, то поне от по-голямата част от него. Оттук следва, че в едно общество може да има групи с проявен различен морал, с различни възгледи относно брака, ценностите и въобще с различен смисъл за живот.

От друга страна, моралът има субективна константа, която не може да бъде използвана като критерий за обективна оценка на даден индивид. Моралната оценка се изгражда на основите на емоциите, които изразява даден човек с действието или бездействието си. Ако този човек изразява положителни емоции, то той притежава положителни морални качества, ако са отрицателни – съответно отрицателни морални качества.

Моралът изпълнява функцията на механизъм за оценка, използван от обществото, за да контролира и насочва действията на човека в желаната от самото общество посока. Обществото реагира емоционално и е податливо на манипулации и внушения. Затова и неговата оценка, базираща се на приетия от която и да е част на обществото морал, не е меродавна и не може да бъде обективен критерий.

Има много примери за личности, изгаряни на клада, убивани и преследвани заради идеите си. Идеи, неотговарящи на представите на обществото за морал и светоусещане. Впоследствие обаче част от тях са се оказвали прави и идеите им са променяли морала на обществото.

Тези хора били личности, индивидуалисти, разчитащи не на моралната оценка, а на разумната преценка, на критическия анализ на нещата, на заобикалящата ги среда, на света като цяло. Те използват инструменти и качества, които отличават разумния човек от останалите живи същества, а именно разума и свободната воля.

Не се страхували да задават въпроси и да търсят отговорите им, не оставали подвластни на течението, наречено обществено мнение. Това са двигателите на обществото, задвижват го напред и го карат да прогресира.

Хората, чиято оценка се гради единствено и само върху общоприетия морал, нямат собствено мнение, движат се натам, накъдето ги тика обществото. Днес са комунисти, утре демократи, по-

сле капиталисти, след това атеисти. Тези хора са подвластни на емоциите си, не могат да ги владеят и в крайна сметка стават тяхна жертва. Безпомощни са като лодка в бурно море, тласкани от съдбата и разчитащи на случайността, с вопъл за оцеляване. Те са враг на прогреса, паразити в обществото, непонасящи различните от тях, отхвърлящи без каквито и да е разумни доводи предложената им нова идея. И всичко това от страх да не загубят така удобните за тях морални критерии, даващи им илюзорна сигурност и представа за мястото им в света. Те дърпат човечеството назад в развитието му.

Нашите емоции трябва да бъдат подчинени на разума. Разумният може да контролира емоциите си, той се стреми да потисне отрицателните си емоции, подлага на критичен анализ причините, които са ги породили. Всяко едно действие на разумния, всяка негова идея, стъпка е в търсене на истината, на смисъла и същината на живота. Стреми се да изпитва положителни емоции чрез разумни действия. Като пример ще посочим: подаване ръка на сирака, обнадеждаване на човек, загубил надежда.

Положителните морални прояви на определен човек са могъщи Божествени послания, които докосват най-висшите мозъчни центрове на човека. Отварят хоризонт в съзнанието, стимулиращ извършване на добри постъпки посредством мисловната дейност на човека. Някои обществени закони или норми може да са относителни, но има едни велики Божествени норми, които могат да бъдат наша мярка, представени в Корана. „Кажи: „Не са равностойни скверното и приятното, дори да ти е харесала многото скверност“ (ел-Маиде, 5: 100).

А пример за нас е Пратеника Мухаммед (с.а.с.), за когото Аллах Теаля казва: „Ти наистина имаш велик нрав“ (ел-Калем, 68: 4).

КАКВО СЕ СЛУЧВА? ...В ОРЛАНДОВЦИ

Отговаря районният мюфтия на София Мустафа Избищали

▸Какво ще строи Мюсюлманско изповедание в столичния кв. „Орландовци“?

През 2014 г. закупихме парцел, в който имаше стара къща и още две малки пристройки. И понеже законът позволява да се строят повече етажи, ние решихме да построим жилищна сграда за част от персонала на Мюсюлманско изповедание. Наехме проектантско бюро, което да изготви пълен комплект от документи за жилищна сграда с магазини и подземни гаражи.

▸Какво стана след това? Какви документи подготвихте?

През септември 2014 г. започнахме да изготвяме документите. Питахме районния кмет на район „Сердика“, след това направихме необходимото относно подробния устройствен план (ПУП), съгласувахме със седем институции. Сключихме предварителни договори с ЧЕЗ, ВиК и т.н. Споразумяхме се със съседите за това какво ще строим там, всички те са уведомени и след 28–29 месеца ходене по институциите внесохме документите в район „Сердика“ и в края на март 2017 г. ни издадоха разрешително за строеж.

▸Защо не се случи първата копка?

Строежът беше обявен на съседите. В 14-дневния законов срок, а и след това, никой от съседите не реагира; с тях сме в перфектни отношения. Обаче точно този период съвпадна и с едно безпаричие в Изповеданието, затова не започнахме строителството. През юни 2017 г. избрахме фирма, която да строи, както и надзорна фирма.

Вече бяхме сложили табела и бяхме обявили, че ще правим първа копка на 28 юли 2017 г., петък. Но първата копка не се случи, защото т.нар. националисти се бяха събрали там за протест. Когато те са видели, че възложител е Мюсюлманско изповедание, някакви техни комплекси са започнали да избиват – че тука ще има джамия с минарета, бежански лагер и т.н. Политиците тогава яхнаха вълната и най-вече ВМРО.

▸Какво става с проекта сега?

Прави се проверка на цялата документация, лошото е, че тази проверка не спира. Би трябвало всяко нещо да има начален и краен срок.

А ние, водейки се от това, че живеем в демократична държава, в европейска столица, решихме да направим една наистина качествена сграда, в която да се помещават нашите служители, но за съжаление, явно управата в София все още не е узряла до ниво да се грижи и да бъде управник на всички граждани.

ПОДГОТВИ: ЮЗЛЕМ ТЕФИКОВА

УСТОИТЕ НА ВЕЛИКИЯ ХАРАКТЕР

(ТЕФСИР НА 4-ТИ АЙЕТ НА СУРА ЕЛ-КАЛЕМ)

Д-Р СЕФЕР ХАСАНОВ ПРЕПОДАВАТЕЛ ВЪВ ВИИ

„И наистина ти си с велик характер.“

Както в много други случаи, така и в този, основна роля за разбирането на айета ***„И наистина ти си с велик характер“*** играе сюннетът, като в един хадис съпругата на Пратеника (с.а.с.), Айше (р.анха), казва: *„Неговата нравственост беше Коранът. Нима не четете първите десет айета на сура ел-Муминун?!“*. Следователно основните нравствени параметри в личността на Пратеника на Аллах са заложени в първите десет айета на сура ел-Муминун, гласящи: ***„Със сигурност са успели вярващите, които са смирени преди всичко в намаза си и които странят най-вече от празнословието, и които дават на първо място зекята, и които изключително пазят целомъдрието си, освен от съпругите или робините си. Наистина относно тях не ще бъдат укорявани. А онези, които търсят друго извън това, то те са прекрачилите границите. И които изключително пазят поверените им неща и обещанието си, и които преди всичко в намазите си са редовни. Единствено тези са наследяващите“.***

Разяснението на Айше (р.анха) относно характера на Пратеника (с.а.с.) не цели да посочи всички добри нравствени качества на Пратеника, а онези, които правят характера му велик. Както може да се забележи от краткия превод на айетите, характерът е базиран върху вярата. Той черпи жизнеността и ефективността си от вярата и е неин продукт. Става въпрос за динамичен и продуктивен характер, който формира поведение, демонстриращо пълна отдаденост на Създателя. Основните елементи на този характер, споменати във въпросните айети, са подчинени на строга вътрешна йерархия, базирана на връзката им с вярата, и обхващат всички области на човешкото битие.

Според айетите най-важният градивен елементи в характера на Пратеника е пълното му смирение и концентрация в намаза, представляващ среща с Аллах. Обстоятелството, че този елемент е споменат преди всички останали, показва, че най-висшата форма на проява на вярата е отдадеността на сърцето в намаза и че в исляма не може да се говори за съвършен характер при липсата на връзка със Създателя.

Вторият елемент, вече под формата на конкретно поведение, е странението от празнословие, което включва както въздържането от изричане на греховни или безполезни слова, така и от слушането на такива. И докато първият елемент е свързан с пазенето на сърцето, то вторият е свързан с пазенето на езика и слуха.

Третият елемент касае отношението към имуществото, което на базата на вярата се разглежда като средство за изпитание. За мюсюлманина истинският притежател на благата е единствено Създателя и човек е длъжен да се разпорежда с тях така, както му е повелено от Него. Даването на зекята, като приоритетно финансово задължение, мотивирано от вярата, пази душата от алчност и подтиква към солидарност с бедните и нуждаещите се.

Четвъртият елемент – пазенето от прелюбодейство – е свързан с поло-

вия живот, който в рамките на исляма може да съществува единствено на базата на брачно съжителство с другия пол. Пазенето от прелюбодейство, както е разяснено и демонстрирано в сюннета на Пратеника (с.а.с.), включва странене от всичко, което води до него, като поглед, докосване, усамотяване и пр. Половият живот в исляма, както и всички останали човешки дейности, се разглежда като вид ибадет и е от изключително значение поради факта, че генерира голям брой човешки права, които вярващият е длъжен да съблюдава.

Петият елемент е довереността, изразяваща се в грижа за повереното и спазване на обещаното, без значение дали става въпрос за отношения с мюсюлманин или немюсюлманин. В Корана и сюннета на Пратеника (с.а.с.) еманетът/повереното се разглежда в два аспекта: в по-тесен, правен аспект – като имущество, оставено на съхранение при някого, и в по-широк, итикадски/верски аспект – със значение на всичко поверено на човека от Създателя му за временно ползване с цел изпитание. В този смисъл здравето, времето, децата, парите, служебното положение и всичко останало, с което човек разполага, влиза в кръга на еманета.

Шестият елемент е редовното и изрядно изпълнение на намаза, като приоритет пред всичко останало. В този смисъл Пратеника на Аллах е казал: „Радостта на душата ми е в намаза“. И докато при първия елемент става въпрос за качеството на отношението с Аллах в намаза, при този става въпрос за дисциплина и ред, които играят рамкова роля за всички останали дейности на вярващия.

Както една сграда има основи, така и великият характер на Пратеника на Аллах има шест основи, върху които се извисяват огромен брой други нравствени добродетели. Проявата на заложените в недрата на душата качества като смирение, щедрост, свенливост и справедливост представлява резултат от съприкосновението на вярата с положителната нравственост на човешката душа, за която Аллах в Свещения Коран е казал: ***„Той заложи в нея богобоязънта и греховността“*** (еш-Шемс, 91: 8). Факт е, че съвременниците на Мухаммед (с.а.с.) не са приемали исляма, единствено повлияни от риториката на Свещения Коран, още повече че не всички са били на едно и също ниво във владеенето и разбирането на езика. Онова, което е притегляло хората като магнит, е била личността на Мухаммед (с.а.с.), съживил в характера си айетите на Корана. Именно в това се крие универсалността и актуалността на неговата личност, която вирее във всички географски ширини. Имайки предвид, че целта на низпославането на 4-ти айет на сура ел-Калем, гласящ: ***„И наистина ти си с велик характер“***, е била да се даде отговор на обидите на враговете му и обвиненията им, че е луд, поет, гадател и т.н., този айет звучи изключително актуално днес, когато лъжите и клеветите по негов адрес циркулират в милионни тиражи под формата на романи, стихове, филми и карикатури. Следователно най-прекият път за разобличаване на лъжците и клеветниците е мюсюлманите да демонстрират с поведението си характера на Пратеника (с.а.с.) и по този начин да дадат възможност на останалите хора да се докоснат до истинския му облик.۞

СКРОМНОСТ – НЕОЦЕНЕНА, НЕПОТРЕБНА

ХАЛИЛ ХОДЖОВ НАЧАЛНИК ОТДЕЛ „ИРШАД“

Пратеника (с.а.с.) казва:

„От словата на предишните пратеници достигнало до хората е: когато нямаш срам, прави каквото щеш“.

Мюсюлманският характер е отражение на повелите на Аллах и примера на Пратеника (саллаллаху алейхи ве селлем) за добро, достойно и най-вече човешко поведение. Поради това наличието на повече черти от него правят човека по-красив, по-естествен и приемлив. Когато в характера на един човек съществува качеството скромност, то той много лесно би могъл да гради много други положителни качества като свян, отдаденост, саможертва, изпълнителност, спазване на обет, упоритост и други. Не бива скромността да се смесва с качеството неспособност (аджз). Тъй като скромността не пречи човек да изрази мнение, да се учи, да повелява доброто и да възбранява лошото.

Времето, в което живеем, изисква човек да е „о̀правен“, да е пробивен, „ако не вземеш, няма да получиш, ако си мек – ще те мачкат, ако си добър – ще те използват“, така се казва. И без срам започва обучението, търговията, опознаването, семейния живот и всякакъв вид отношения – безсрамно. Впоследствие това поведение се проявява в много от болестите на днешната цивилизация и ето няколко диагнози: „разкош, но хора умират от глад“, „деца наркомани“, „деца родители“, „бели робини“, „изоставен родител“, „бебе в контейнер“, „рекет“, „власт – фалшификация, измама, рушвет“. Може да се изреждат още много...

Скромността е част от имана, няма цвят, език, възраст или нисаб... Тя не съжителства с неправда, предателство, лицемерие и надменност. Неслучайно Расулюллах (с.а.с.) е казал: *„Скромността изцяло е добро“*. На когото му се даде скромност, дадено му е всичкото добро. Иманът и скромността са едно цяло: ако го няма едното, изчезва и другото.۞

Преосмисляне на религията през призмата на етичната концепция

БИРАЛИ БИРАЛИ ЗАМЕСТНИК-ГЛАВЕН МЮФТИЯ

В един от хадисите на Пратеника Мухаммед (с.а.с.) се казва: „Този, който не се интересува от проблемите на мюсюлманите, той не е от нас“. Истинският мюсюлманин е съпричастен към проблемите на своите братя. Но когато извършваме определени действия, първото стъпало, с което трябва да се съобразим, е знанието, информираността ни за определените проблеми.

В забързания си живот ние много често правим неща необмислено, без да ги преценим добре и да видим цялостната картина.

За да разберем помощта и доброто, което ще отправим към хората, е необходимо да се спрем на ценностната система, която е заложена в нашата религия.

Тя минава през три степени – знание (първата заповед на Аллах: „Икра!“ – „Чети!“), ибадет: „Създадох Аз джиновете и хората единствено за да Ми служат“ (ез-Зарият), и на трето място е милостта (рахмет).

Когато проявяваме определено поведение в посока към околните, е необходимо да си напомняме, че цялостното поведение е ибадет и неговите последици ще се отразяват в този и в отвъдния свят. Следващото стъпало е свързано с основната мисия на Пратеника Мухаммед (с.а.с.), който е изпратен като „милост за световете“ (ел-Енбия, 21:107).

Аллах не ни натоварва с нещо, което е извън нашата възможност. Нужно е само добре да преценим своите възможности, от една страна, да преценим ситуацията, от друга страна, и да предвидим резултата от цялата тази намеса и тогава да тръгнем с доброто намерение и с разбирането, че това е ибадет.

Когато човек преценява какво се случва и какъв ще бъде резултатът, трябва да се води от хадиса, в който се казва, че „не е повярвал този от вас, който не обича за своя брат това, което обича за себе си“.

Значи трябва да се поставим на мястото на другия и да разберем какво точно да направим. Когато решаваме проблема на някой човек, ние трябва наистина да разберем дали решаваме проблема, или го усложняваме още повече и търсим някакво вътрешно удовлетворение.

Етичната система трябва да бъде „операционната ни система“, с която работим и преценяваме нашите намерения, дела и резултатите от тях.

В проявата на добрия характер и ислямския морал човек се води от желанието да спечели благоволението на Аллах. А за да разберем какво е ислямски морал и какво трябва да направим, за да имаме такъв морал, е необходимо нещата да бъдат разгледани в цялостния вид, като се сравнят в четири основни сфери на проява на човешкото поведение.

Първата сфера е връзката на човека със себе си, изразява се в отношението му към самия себе си. Следващата сфера е отношението към Създателя. Третата сфера е отношението към околните – семейството, другите мюсюлмани и останалите хора. Четвъртата сфера е отношението към околната среда, живите и неживите организми.

Човешкото поведение може да се разглежда като етично и неетично, отнасяйки го към това как отдават и отнемат правата в посочените по-горе сфери. Защото не можем да кажем за човек, че е много етичен, когато примерно той не се отнася добре към себе си, но е много добър в отношенията си с хората. Може да бъде много добър със себе си, а другите хора да не го интересуват. Може да бъде много добър във връзката си със Създателя, обаче да неглижира околните, т.е. в джамията е един, а излезе ли – друг.

Това се получава, защото той не успява да преосмисли религията си в цялостния вид на съществуване. Тук имаме фрагментарно разбиране на понятието за религията и нейното приложение. Това не води до необходимия резултат. Човек може да си извършва намаза много навреме, но да бъде груб с всички хора. Когато действието не е съобразено с етичната концепция, в съдния ден това добро може да се обърне срещу извършилия го. Защото, да речем, когато е давал садака, го е правел с презрение към човека.

Когато искаме да правим добро, трябва да преценим намерението си, законността и резултата от това, което ще се направи, и дали ние сме тези, които можем да го направим. Човек го разбира, когато знае собствените си възможности. Примерно виждам някой, който има нужда от лечение, но не съм лекар. В случая мога да намеря лекар, който да помогне, но не на всяка цена аз да го направя.

Ето защо е важно правилно да се прецени от какво наистина има нужда човек. Това са неща, които могат да се разберат само когато имаме цялостен поглед върху тази концепция. Най-добрият маркер, който ще ни помогне при разбирането ѝ, е дали от нашата намеса произлиза милост, или е гнет (зулм). А смисълът на нашата мисия е да сме милост за хората.

МАСТИЛО ЗА МОРАЛ

МУРАД БОШНАК
РАЙОНЕН МЮФТИЯ НА ПЛЕВЕН

Разбирането и възприемането на моралните ценности така, както Всевишния Аллах е постановил в Коран-и Керим, е едно от основните послания, с които е изпратен нашият Пейгамбер Мухаммед (с.а.с.). Това разбираме от неговите думи: *„Изпратен съм да усъвършенствам морала“.*

Обаче днес сме свидетели на явлението подмяна на морални ценности, подмяна на източника и примера за нравствените правила. С всеки изминал ден Коран-и Керим се пренебрегва като морален източник, а Мухаммед (с.а.с.) все по-рядко се взема като прекрасен образец и пример за подражание. А няма съмнение, че притежателят на прекрасния морал, за когото Всевишния Аллах е казал: „Ти наистина имаш велик нрав“ (ел-Калем, 68: 4), трябва да бъде нашият пример.

Обичта към доброто и омразата към злото е прекрасно послание, което е израз на моралност и приемане смисъла на вярата. Но индивидуалното разбиране за правота и безпогрешност, без да се взема под внимание посланието на Аллах (дж.дж.) по отношение на това кое е посочил за добро и кое за лошо, води към подмяна на изконните ислямски морални норми.

Оттук следва да се зададе въпросът: кое е морално и кое не е? Това ще се определя според очакването на обществото, на близките или според изискванията на Всевишния Аллах? Дали моралните ни ценности се диктуват от дневния ред на обществото, наречено съвременно, или от пейгамбери, живели преди хиляди години, и Книга, низпослана от Аллах Аззе ве Джелле, чието послание винаги е било за морално извисяване?

За съжаление, при търсене на отговор на тези въпроси все по-често се натъкваме на:

– Изоставане по отношение на вярата. Вземане за пример на хора, които не проповядват религиозни и морални ценности.

– Изоставяне на порядки и ибадети, които оказват положително влияние върху поведението на човека. Говеенето например ни учи да бъдем търпеливи и ни предпазва от прелюбодеяние.

– Често ставаме свидетели как човек, който постъпва морално, посещава джамията, не употребя-

ва алкохол, не пуши и т.н., бива подиграван и даже обвиняван в ограниченост и изостаналост.

Получаваме една картина, изпълнена с болка и тъга, на хора, които изоставят ислямските морални ценности и остават без кодекс на морала. Аморалните постъпки са камуфлирани като признак за цивилизованост, култура и развитие. Мерилото на развитата и културна жена например се определя през призмата на облеклото. Покритата и облечена според изискванията на исляма жена се сочи за културно изостанала и ограничена, а облечената по различен начин, може би по-точно оголената, се приема за цивилизована, прогресивна, образована в „крак с времето".

Като мюсюлмани не трябва да забравяме, че при извършване на харам ние ще бъдем подведени под отговорност в съдния ден и за всяка неморална постъпка, за всеки харам ще ни бъде търсена сметка. За да не изпаднем в това тежко състояние, нека се вслушаме в думите на видния учен Хасан Басри: „Който желае да разбере къде се намира, нека сравни делата си според Корана, *тогава ще разбере какво печели и какво губи*".

Но това не е толкова лесно, освен това изисква и постоянство. Ненапразно Саид ибн Ас е казал: „О, *синове мои*, ако моралните качества бяха лесни и достъпни, подлеците щяха да ги откраднат. Но те са тежки и горчиви. Тях може да ги притежава само онзи, *който е осъзнал тяхната стойност и се старае да спечели награда за това*".

Моралът е отражение на вярата. Нашите постъпки, говорене и поведение са резултат от нашата религиозност и убеденост. Моралът определя степента на нашата вяра. Има обаче една опасност при поведението, от която всеки мюсюлманин трябва да се пази, защото ще попадне в група, за която следва огромно мъчение. Тази опасност е „фалшивото поведение", наречено от Аллах Теаля „нифак", което в наши дни много бързо набира скорост.

Не трябва да се допуска болестта на двуличието да се разпространи като зараза, което вече е факт в определени среди. Не трябва да се допуска в джамиите лицето ни да бъде едно, на работното място – друго, при семейството – трето. Да не се превръщаме в почитатели на лицето, сменяйки го ежедневно. Трябва да знаем, че Аллах отличава тези лица, дори и да са хиляди, защото всъщност те са отражение на едно и също сърце. Сърце, което е лишено от искреност и вяра, пораждащо лицемерност и многоличие.

Лицемерието унищожава морала. То съпътства всички грехове, независимо дали ще е прелюбодеяние, гъйбет, кражба, убийство; всички тези аморални постъпки биват съпътствани от едно огромно лицемерие.

Колко изтънчено Хасан Басри ни предупреждава относно нашето поведение: „Интересен е човекът! Двама писари никога не го оставят сам. Неговият език е перото им, а слюнката – тяхното мастило. А той въпреки това говори неща, които не го засягат".

Нека се стараем с перото и мастилото ни да се записват само добрини!

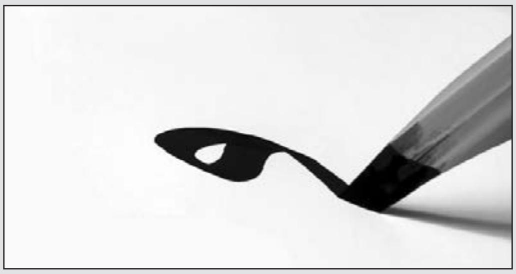

Позволено ли е да се извърши генетична диагностика на ембрион, получен чрез инвитро лечение, преди да бъде имплантиран в матката?

Предимплантационната генетична диагностика (ПГД) е метод, който се използва за идентифициране на генетични заболявания на ембриона, получен чрез инвитро лечение, преди да бъде поставен в матката на майката. С развитието на генетичната наука са установени основните причини за много от наследствените болести и впоследствие са разработени методи за диагностициране на тези заболявания. Генетичните структури на клетките, взети от ембриона, получен в резултат на инвитро оплождане при двойки, които са носители на генетични заболявания, се изследват и диагностицират. В резултат на това ембрионите, които са носители на наследствени заболявания, се унищожават, а ембрионите, които не носят такива заболявания, се имплантират в матката на майката, с което се предотвратява раждането на деца с генетични болести. Следователно, вземайки предвид общите принципи като: „Крайната необходимост (зарурет) позволява забраненото" (Меджелле, правило 21) и „Крайната необходимост (зарурет) се определя според размера на тази необходимост" (Меджелле, правило 22), на носителите на наследствени заболявания се позволява, поради зарурет, да станат родители чрез инвитро оплождане и да извършат предимплантационна генетична диагностика.

Настоящата фетва е приета на второто заседание на Евразийския съвет по фетва през 2017 г.

ПЕША ПРЕЗ ЙОРДАНИЯ – III

ПЛАМЪК ЗАНЕВ ЖУРНАЛИСТ

Продължих пеша за Петра… Задминаваха ме коли и бях много доволен, че никой не изпитваше желание да ме вози. Ходех около три часа, когато ми спря една доста поочукана кола и шофьорът ми предложи да ме закара директно до Петра. Позамислих се малко и реших да приема. Веднага ми каза, че бензинът е скъп, и разбрах, че ще трябва да му платя 4 динара. Качих самара в багажника и не знам какво вътрешно чувство ме накара веднага да извадя пари и да му платя. Изведнъж се оказа, че не четири динара трябва да му дам, а четиридесет. Твърдо му отказах, свалих си багажа, метнах раницата на гръб и продължих смело напред. Казах си: като не е доволен на малкото, няма да има и много. Не мога да кажа точно след колко километра, но не по-малко от пет, ми спира някаква кола с пирамидка на покрива. Пак получих покана да ме возят, но аз на принципа „парен каша духа“ отдалеч му викам:

– Такси, не!

– Такси, не! – като ехо ми отвърна той и аз продължих диалога:

– Може, ако е без пари!

– Без пари! – ми отвърна той и това реши проблема.

Оказа се, че е учебна кола и обучавайки ученици за шофьори, реши да ми спести малко от силите. Повози ме десетина километра и понеже трябваше да се връща обратно, ме свали някъде, благодарих му и си продължих пеша. Вече бях наближил Петра, когато пак един мъж с дете пожела да ме закара до града, разбрахме се, че ще трябва да му дам два динара – прежалих се. Закара ме до историческия каменен град и пред мен отново застана проблемът за спането. За да опъна палатка, трябва да изляза на по-голямо разстояние, за да не попадам пред погледа на полицаите, а освен това имах намерение да остана тук за 2–3 дни. Ако само преминавах, нямаше да имам никакви проблеми – опъвам палатката 10 минути преди да стане тъмно и на сутринта рано я прибирам – това вече ми беше станало навик, но за няколко дни не ставаше. Гледам наоколо – хотели много, но все с лъскави фасади, а ми беше ясно, че и парите няма да са малко за спане в такъв хотел. Гледам един мъж как подпира един стълб за улично осветление и реших да го разсея и извадя от дрямката, като го попитам за някой евтин хотел. Той като че ли това и чакаше.

– О, да!

Имало такъв за три динара на вечер и ако съм съгласен, веднага щял да се обади в хотела да пратят колата да ме вземе. При предишните цени от Мъртво море това ми се видя нещо фантастично за такова място и приех. Хотелът е в самия град, на върха на някакъв хълм, цената за обща стая – това не ме притесни. По хижите навсякъде се спи в общи стаи. Девет легла. Отказах да ям в хотела – бях решил, че ще пробвам местните ястия.

За втори път посещавах Петра и сега бях решил много по-внимателно да разгледам всички сгради. Взех си билет за двудневно посещение на историческия град с твърдото намерение да го продам на следващия ден, защото еднодневният струваше 21 динара, а така щяхме да спечелим и двамата.

Гледах издълбаните в скалите

здания, възхищавах се на упоритостта и таланта на древните строители да направят това великолепие от камък, но не можех да си обясня смисъла на изработените само фасади на здания, и то не едно, а цяла улица и тя така е и наречена – „улица на фасадите“.

В хотела имаше обява, че оттам тръгват автобуси за Вади Рум, Аман и други населени места. Реших да отида до Вади Рум с автобус и там да прекарам повече дни. Нямах никаква представа какво представлява този пустинен резерват, освен че на снимки бях виждал само някакви скални образувания. За нощуване, с доста пазарлъци, успях да се устроя в канцеларията на бедуинския лагер в пустинното селище – намерих си там един диван.

Беше 31 декември. Бях излязъл да се любувам на звездното небе над пустинята и когато се върнах, гледам на дивана спи човек и всички лампи загасени, а беше още 19 часа. В кухнята нямаше осветление и на тъмно набързо хапнах от една консерва и не ми оставаше нищо друго, освен и аз да легна да спя. Така и направих. По едно време се събуждам и гледам всички лампи светят и в канцеларията на пода върху матрак спи друг човек, този от дивана вече го нямаше. Беше ми много чудно всичко това, но после не ми правеше впечатление – идваха, спяха и си отиваха, други идваха само да пият чай. Канцеларията не се заключваше и денонощно беше отворено, а вътре – модерни лаптоп и настолен компютър. Това не можех да си го представя в България.

Из пустинята всеки ден откривах по нещо интересно, но най-неприятното ми впечатление беше от факта, че никъде нямаше поставени указателни табели кое накъде се намира – единствено по следите на колите можеш да разбереш за някаква посока. Тук е мястото да отбележа, че независимо от липсата на табели имаше много добре организирани постоянни биваци с тоалетни и съдове за отпадъци.

Набелязвах си по картата обекти и следвайки следите от джиповете, обикалях. Четири дни прекарах, но и четиридесет да бях стоял, пак щеше да има какво да се види. Самият резерват е основан през 1992 година и обхваща територия от 780 квадратни километра. В него има следи още от първите хора, със скални рисунки, подобни на тези в Магурата, а самите скални масиви се издигат на височина до 1800 метра съгласно проспекта.

Реших да не прекалявам с гостоприемството и на петия ден сутринта си стегнах багажа и с автобус се изнесох до магистралата Аман–Акабе и там отново замарширувах по шосето на юг към Акабе. Не минах много километри и един автобус ми спря да ме качи. Пътят се оказа само един динар. На картата и в Акабе е отбелязано, че има къмпинг – този път наистина имаше, но на 12 километра извън града, до границата със Саудитска Арабия. Отказах се да отивам до него и чрез туристическия център потърсих евтин хотел. Намериха ми подходящ и там прекарах няколко дни. Независимо от топлото време къпещи се нямаше. Акабе е построен на мястото на старинния град Айле, от който е запазена малка част от крепостната стена и основите на първата джамия, свързана с проникването на исляма на север. Сега Акабе е град с голямо търговско пристанище в центъра на града и пътническо – на пет километра от града.

По това време в интернет бях видял, че фериботи до Шарм еш-Шейх, Египет, има само два пъти седмично, и съобразно това си бях и направил резервацията в хотел в Кайро, но както навсякъде досега, и тук сметките ми излязоха криви. Оказа се, че кораби до Шарм еш-Шейх не пътуват, а само до Нувейба, която е на 180 километра северно.

...Вече пред мен беше страна с хилядолетна история и цивилизация, дала своя отпечатък и на днешния ни живот.

МЮСЮЛМАНСКИ АРХИТЕКТУРНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ В КАРЛОВО

КЕМАЛ РАШИД,
ИМАМ, ДОКТОРАНТ ПО ИСТОРИЯ

Карлово започва да се оформя като малко градче през епохата на османския период. Османските заселници към края на XV век се настанили в северната част на града, над днешната „Куршум джамия“, и образували голямата турска махала „Касабата“. Българската махала заемала сегашната южна част на града, около двете по-късно построени църкви. Под Арапския мост се образувала третата, смесена махала – „Табашката“.

Още с настаняването си в града Карлъ бей дал нареждане да се построят „Куршум джамия“ и общественият хамам на север от Арапския мост. Най-старият център на града бил „Куршум джамия“, с две-три малки административни сгради около нея, а в двора й имало турско училище, по-късно наречено „рущдие“. Оформила се и малка чаршия около джамията и главно покрай реката, около Арапския мост, с няколко страноприемници и кафенета.

Важен елемент на архитектурното богатство са и обществените чешми, които били строени открай време по улиците и площадите на нашите градове. В Карлово имало голяма чешма на Пазара. Тя била свободно стояща и имала голямо каменно корито с шест чучура. Северно от чешмата допреди век се намирал голям камък „мусалла ташъ“, на който слагали за кратка молитва табута (ковчег) с покойник мюсюлманин, тъй като местата около сегашния пазар били стари турски гробища. Трябва да подчертаем, че този камък се съхранява и използва в „Ялъ джамия“.

Нека сега се запознаем по-отблизо с някои архитектурни паметници на града:

АРАПСКИЯ МОСТ

Мостът на Стара река бил изграден вероятно към края на XVII и началото на XVIII век. Разрушен е през август 1964 г. за изграждане на нов мост. Платното на моста било повдигнато в средата, както при всички мостове от онова време. По каменни стъпала се слизало на нивото на реката, където имало турска каменна чешма, вероятно принадлежаща към джамията при Арапския мост.

ЧЕРВЕНАТА ДЖАМИЯ

„Кърмъзъ джами“ (Червената джамия) някога била боядисана в розово-червен цвят и оттам дошло името й. Строена е през 1654 г. Разположена била в горния край на града – над Пазара. Била е без купол, малкото й преддверие било свързано под общ четирискатен покрив със самия салон. Молитвеният й салон имал правоъгълна форма с размери 7,60/10,0 м, а прозорците й били в два реда. Имал мюеззин махфили, както и задължителните михраб и минбер, също и кюрси. Минарето било силно извисено (30 м) и външната му повърхност била декорирана с вертикални канелюри, които му придават голяма стройност. Измазана била с мазилка. Шерефето на джамията било оформено отдолу със сталактити, а горе завършвало с конусовидна част, наречена алем. През 1964 г. била съборена от тоталитарния режим, за да не „огрозява“ новия културен дом.

ДЖАМИЯТА ПРИ АРАПСКИЯ МОСТ

Тази джамия, известна като „Арапкюпрюсю джамиси“ или още „Сърери джамиси“, по името на отсрещния квартал „Сърери“, била квартална джамия. Съборена е след едно наводнение на Стара река. По архитектура на молитвения си салон и с малкото си открито преддверие тя наподобявала „Ялъ джамия“. Имала добре оформено и силно извисено минаре, което се очертавало сполучливо на фона на Балкана.

Освен тези и съществуващите днес в града „Куршум джамия“ и „Ялъ джамия“, които ще бъдат разгледани отделно, имало също две по-малки джамии – месджиди, които били с най-високите минарета в града. Единият от тях е просъществувал до 1903 г. – на ул. „Водопад“, а другият – до Първата световна война.

ТУРСКИЯТ ХАМАМ

Един от оригиналните архитектурни паметници в града бил турският обществен хамам. Изграден е веднага след идването на османлиите в Карлово. Това показва голямото значение на баните и изобщо на чистотата в бита на османлиите. Хамамът е съборен през 1960 г. за изграждане на жилище. Той бил с много здрава конструкция, затова бил съборен с прилагане на взривове.

ВИДНИЯТ УЧЕН ПО ТЕФСИР И ХАДИС: ИКРИМЕ

АЙДЖАН КАДИРОВА СТУДЕНТКА ВЪВ ВИИ

Икриме ибн Абдуллах ел-Бербери ел-Медени е известен мухаддис, муфессир и факих, който е живял по времето на табиун и се предполага, че е роден през 642 г. (12 г. по хиджри). По произход е от берберите от Магриб, Западна Африка, но е прочут и като Хабеши и Хасеми. Бил роб на Хусайн ибн Ебу-л-Хур ел-Анбери, който го подарил на Абдуллах ибн Аббас, когато бил управник на Басра. След смъртта на Абдуллах ибн Аббас синът му Али го освободил. Икриме прекарал по-голямата част от живота си в Мекка, но и много често пътувал с цел призоваване и иршад, както и за да търси препитание.

Абдуллах ибн Аббас положил много усилия, за да му даде познания в областта на Корана, фъкъха и сюннета. Това обучение продължило 40 години. Икриме разказва, че понякога го е връзвал за крака, за да привлече вниманието му. Абдуллах ибн Аббас, като забелязал, че Икриме е вече зрял, му възложил задачата да дава фетви.

Повечето от хадисите, които е предал Икриме, са научени от сахабиите. На първо място той предал хадиси от Абдуллах ибн Аббас и после от Хазрети Али и сина му Хасан, Укбе ибн Амир ел-Джухени, Хазрети Айше, Ебу Хурейра, Абдуллах ибн Амр ибн Ас, Ебу Саид ел-Худри, Абдуллах ибн Омер ибн Хаттаб, Джабир ибн Абдуллах.

Над 70 учени от табиун и общо 300 учени от различни области са предали хадиси от Икриме, сред най-видните от тях са: Ибрахим ен-Нехаи, Ша'би, Катаде ибн Диаме, Ибн Шихаб ез-Зухри, Амр ибн Динар, Асим ибн Бехтеле, Ейюб ес-Сахтияни, А'меш.

По отношение на Икриме и хората от неговото обкръжение Ибн Теймийе заявява, че сред табиун по отношение на тефсира най-изтъкнати са муфессирите от школата в Мекка, защото те са ученици на Ибн Аббас, който е „терджуман-ул-Куран" – „преводачът на Корана". А Катаде ибн Диаме и Селлям ибн Мискин казват, че Икриме е най-добрият, който познава науката тефсир. Освен това Катаде добавя, че Икриме познава и сийера най-добре. За него Аббас ибн Мусаб ел-Мервези отбелязва, че е най-изтъкнатият тълкувател сред учениците на Ибн Аббас.

Едно предание от Ебу Нуайм гласи, че Икриме е направил цялостен тефсир на Корана, но няма информация този труд да е достигнал до днес.

Той е приет сред ехл-и сюннет, но въпреки това бил и критикуван. Учените по хадис като Ейюб ес-Сахтияни, Яхя ибн Маин, Ебу-л-Хасан ел-Иджли, Ебу Хатим ер-Рази, Несаи, Ахмед ибн Ханбел и др. приели хадисите, предадени от него. Но заедно с това към него са отправени критики, най-сериозните от тях са тези, че бил последовател на хариджитите и техните идеи проличавали в произведенията му и че приписвал лъжи на учителя си. Поради тези причини доста негови съвременници го отхвърлят и предупреждават, че преданията от него не са достоверни. Имам Малик също не го приема, а и Мухаммед ибн Сирин е сред тези, които са го критикували. Обаче според Ебу Хатим ер-Рази причината тези две личности да не приемат Икриме не е недоверието, а неприемането на някои негови виждания.

Ибн Хиббан и Ибн Адий разкриват, че знатни предавачи на хадиси без колебание предават от Икриме и съставителите на сборници с достоверни хадиси добавят в трудовете си неговите предания. Това доверие от тяхна страна само по себе си доказва, че Икриме не се води от хариджитите по отношение на итикада.

Периода към края на живота си прекарва, криейки се от мединската власт в дома на Давуд ибн Хусайн ел-Медени. Умира през 105/723 г. За съжаление, никой от неговите връстници не присъствал на дженазето му, защото приемали, че е от хариджитите. Освен това Али ибн Медини споделя информацията, достигнала до него, че никой не се съгласил да пренесе дженазето му и това задължение било изпълнено от четирима човека, наети срещу заплащане. Обаче заедно с това има мнение, че страхът от управниците възпрял хората, защото Икриме бил преследван по онова време.

Смъртта на Икриме ел-Бербери и на известния поет Кусеййир Аззе съвпадат и дженазе намазите им се откланват на едно и също място. Народът описва тези два смъртни случая с думите: „Днес починаха най-великият факих и най-великият поет".

НАПУСНА ЗЕМНИЯ ЖИВОТ ЕДИН ЗАЩИТНИК НА ИСЛЯМСКАТА РЕЛИГИЯ В БЪЛГАРИЯ

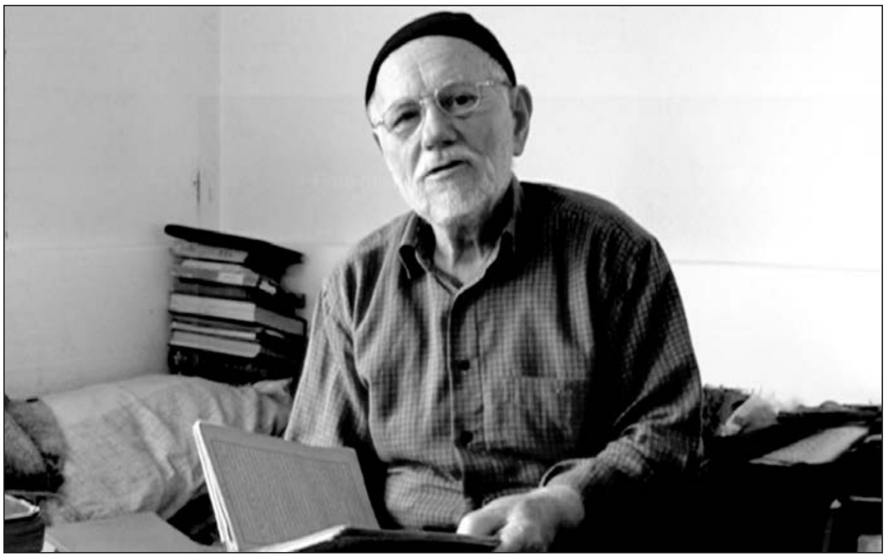

На 12 февруари 2018 г., на 87-годишна възраст, почина видният просветител на мюсюлманската общност в Родопите и района на Айтос - Садък Раиф Расим, по-известен като Молла Садък ефенди от гр. Мадан. Молла Садък ефенди е един от хората, посветили живота и делото си за развитието на ислямската религия.

Още от ранна детска възраст, под влиянието на своя баща, известния в цялата околия учен Молла Раиф ефенди, Садък ефенди се посвещава на изучаване, а по-късно и на преподаване на ислямската религия. През 1971–72 г., за да избегне смяната на имената по време на „възродителния процес", Молла Садък се преселва в района на Айтос, където по-късно се установява в с. Кликач. Там е имам цели 10 години и е изучил стотици деца и възрастни, спомогнал е за разкриването на много Коран-курсове, за изграждането на джамии, насърчавал е учениците си да продължат образованието си в религиозните училища. Към края на живота си Молла Садък ефенди се връща в гр. Мадан и се отдава на просветителска дейност като ваиз в региона.

Погребението се състоя на 13 февруари в гробището на родното му място, кв. „Шаренка" (Ширинкая). Дженазето беше отслужено от главния мюфтия д-р Мустафа Хаджи.

СОЦИАЛНИТЕ ДЕЙНОСТИ: ФАКТОР ЗА ДОВЕРИЕТО КЪМ МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ

В началото на февруари в столицата се проведе заседание на Комисията по социални дейности към Висшия мюсюлмански съвет. В рамките на заседанието бяха разгледани резултатите от провелата се за пореден път през миналата година благотворителна кампания „Седмица на сираците". По последна информация и след последните отчетени средства, постъпили като част от социалната кампания – общо събраните средства възлизат на повече от 200 800 лева. Въз основа на получените резултати социалната комисия реши да се увеличи броят на подпомаганите сираци през 2018 година. Така той достигна 283 деца сираци.

„Един от факторите за надграждане доверието към Мюсюлманско изповедание в страната ни са социалните дейности" – каза председателят на комисията, зам.-главният мюфтия Бирали Бирали.

ГЛАВНИЯТ МЮФТИЯ СЕ СРЕЩНА С ГЛАВНИЯ ПРОКУРОР НА БЪЛГАРИЯ

В началото на месец февруари главният мюфтия д-р Мустафа Хаджи се срещна с главния прокурор на Република България Сотир Цацаров. Срещата се осъществи като част от поредицата посещения на главния мюфтия на представителите на държавните институции. На срещата, която премина в много топла атмосфера, се потвърдиха добрите двустранни отношения между Прокуратурата и Мюсюлманското изповедание на Република България.

СРЕЩА НА РАЙОННИТЕ МЮСЮЛМАНСКИ СЪВЕТИ НА БЛАГОЕВГРАД И ПАЗАРДЖИК

По инициатива на районния мюфтия на Благоевград Айдън Мухаммед на 14–15 февруари т.г. Районното мюфтийство бе домакин на работна среща на районните мюсюлмански съвети на Благоевград и Пазарджик. В двудневната среща участваха и председателят на Висшия мюсюлмански съвет Ведат С. Ахмед и членовете Неджми Дъбов, Мухаммед Камбер и Шабан Къркелов. На срещата, която протече в диалогична обстановка, г-н Ахмед представи дейността на оглавявания от него съвет и бяха дискутирани въпросите на присъстващите. След това срещата продължи с дискутиране на теми като „Централизация и децентрализация – ползи и проблеми", „Ролята на местните структури на Мюсюлманско изповедание", „Екипността и координацията в районните мюфтийства" и „Взаимодействието и взаимопомощта между районните мюфтийства".